

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a psychopatologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dětský koutek na univerzitě jako podpora pro studenty s dětmi

Klára Schneiderová

Děkuji vedoucí práce paní Mgr. Radce Hájkové za trpělivost, vedení a rady při tvorbě této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Dětský koutek na univerzitě jako podpora pro studenty s dětmi“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 24. 2. 2024

Klára Schneiderová

Anotace

Jméno a příjmení:	Klára Schneiderová
Katedra:	Katedra psychologie a psychopatologie
Vedoucí práce:	Mgr. Radka Hájková
Rok obhajoby:	2024
Název práce:	Dětský koutek na univerzitě jako podpora pro studenty s dětmi
Název v angličtině:	Children's club at the college as a support for parenting students
Zvolený typ práce:	Výzkumná práce – zpracování primárních dat
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá problematikou zvládnutí rodičovství a studia. Uvádí aktuální možnosti hlídání a péče o dítě mimo rodiče, nové trendy v oblasti skloubení rodičovství a studia/zaměstnání, například možnost přítomnosti dítěte v zaměstnání či dětské koutky podporované zaměstnavatelem. Práce dále uvádí výzkumy z USA, které zjišťují spokojenost studentů-rodičů se zavedenými opatřeními pro děti (family friendly). Dva z nich se zabývají předpisy ohledně vstupu dětí do knihoven. Další se zabývá možnostmi zpřístupnění studia studentům s dětmi, například možnost finanční podpory či podporovaného bydlení v kampusu. Práce se zabývá problematikou akademické úspěšnosti a faktory, které ji ovlivňují. Ukazuje data studijní neúspěšnosti studentů vybraných univerzit. V souvislosti s tématem dětského koutku jsou zde popsána jednotlivá vývojová období dítěte do tří let. Praktická část zjišťuje metodou dotazníku úspěšnost studentů Univerzity Palackého s dětmi a úspěšnost studentů Univerzity Palackého bez dětí. Zjišťuje, jak velký vliv má rodičovství na jejich studium. Výsledky dotazníku by mohly vést ke zřízení dětského koutku na Univerzitě Palackého.</p>

Klíčová slova:	Klíčová slova: dětský koutek, univerzita, děti, univerzita Palackého, podpora, studijní úspěšnost, studium, rodičovství, zaměstnání, kombinované studium, prostředí pro děti
Anotace v angličtině:	The thesis deals with management of simultaneous parenthood and study. It presents current possibilities of babysitting and taking care of children in temporary absence of parental care, describes new trends of managing family and study/work. Several options are described, e.g. the presence of children/babies in the office; or organizing children's clubs supported by employer. Several USA researches dedicated to parenting students 'satisfaction with university family friendly policies. Two of the surveys focus on children policy and family friendly zones in university libraries. Another research is dedicated to study accessibility for parenting students. Some of the accessibility mechanisms include e.g. financial support or supported campus housing. The thesis discusses academic fruitfulness and factors influencing it, presenting data of study fruitfulness in particular universities. In connection to children's clubs, the thesis presents periods of development of children until three years of age. Experimental part compares academic fruitfulness of students with children and without children, aiming to describe the influence of parenting upon studying. The research was realized by questionnaire method. The research results may lead to establishing of children's clubs at the Palacký University.
Klíčová slova v angličtině:	Keywords: children's club, college, children, Palacký University, support, study fruitfulness, study, parenthood, employment, distance learning, family friendly environment.
Přílohy vázané v práci:	Fotografie z dětského koutku FF UK, dotazník k pilotnímu výzkumu, dotazník k hlavnímu výzkumu
Rozsah práce:	59 stran
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. Rodina a děti v dnešní společnosti	9
2. Možnosti náhradní péče o děti	11
2.1 Hlídaní v rodině	11
2.2 Chůva	11
2.3 Dětské skupiny.....	11
2.4. Miniškolky (jesle, školičky).....	12
2.5. Mateřská centra	12
2.6. Možnosti zaměřené na ženy pracující při mateřské dovolené	12
3. Dětský koutek a dětská skupina	14
4. Výzkumy týkající se podpůrných opatření pro studenty s dětmi	16
5. Andragogika	19
6. Akademická (ne)úspěšnost.....	21
6.1 Faktory ovlivňující (ne)úspěšnost studia	22
6.2. Strategie podporující úspěšnost studia.....	23
6.3. Data studijní neúspěšnosti z vybraných univerzit z roku 2022.....	24
7. Vývojová období dítěte do 6 let	26
7.1. Kojenecké období	26
7.2. Batolecí období.....	27
7.3. Předškolní období	29
PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
1. Cíle výzkumu	34
1.1 Pilotní výzkum	34
2. Výzkumné otázky.....	36
3. Popis sledovaného vzorku	37
4. Sběr dat.....	38
5. Výzkumné metody	39
6. Vyhodnocení výsledků výzkumu	40
6.1 Interpretace výsledků	53
7. Diskuse	56
8. Závěr.....	60
ZDROJE	62
1. Literární	62
2. Elektronické.....	64

Úvod

Jak skloubit studium s rodinným životem? Tento problém patří v dnešní zrychlené době k těm nejdiskutovanějším otázkám ve společnosti. V širším kontextu se nebavíme pouze o studiu, ale i o skloubení zaměstnání a rodiny. Žijeme v moderní vyspělé společnosti, kde je na nás stále vyvíjen tlak na úspěch v zaměstnání, budování kariéry a zároveň na zakládání rodiny. V dřívějších dobách bylo obvyklé, že ženy byly celý život doma s dětmi, kterých bylo mnoho. Životní standard nebyl tak vysoký jako dnes, takže stačilo, když do zaměstnání chodil muž. V dnešní době už však je obvyklé, že i ženy chodí do zaměstnání nebo si doplňují vzdělání. Buď chtějí budovat kariéru, nebo jsou nucené pracovat z důvodu nedostatku financí v rodině. Člověk je mezi 20–30 rokem života schopen podávat nejvyšší výkon mentálně i tělesně a u žen je to zároveň z biologického hlediska optimální doba pro těhotenství. Proto jsou většinou nuceny realizovat rodinný život a zaměstnání či studium zároveň.

Na univerzitě jsme se osobně setkali a hovořili s osobami, kterých se problematika skloubení studia a rodičovství týká. Zajímalo nás, jak se dá zvládnout rodičovství a studium současně, jelikož víme, že ani jedno z toho není jednoduchá záležitost. Studium i rodičovství znamená velkou psychickou, tělesnou i finanční zátěž. Dále nás zajímalo, jak ovlivňuje rodičovství studium a jeho úspěšnost. Diskutovali jsme o tom, jak zejména problémy se zajištěním péče o dítě jsou mnohdy příčinou absence studentek ve škole. Jedna studentka uvedla, že ji odpadlo hlídání a musela se omluvit z výuky, ačkoli měla daný den prezentaci se skupinou. Další studentka uvedla, že si její matka vyčerpá každý rok téměř všechny dny dovolené v práci na hlídání. Samozřejmě jí to bere množství volného času, který by mohla strávit jinak. Jiná studentka, matka půlročního dítěte, uvedla, že by bylo ideální, kdyby mohla na univerzitě dítě někde „odložit“ během přednášek a chodit za ním o pauzách. Přeci jen její ještě nechce nechat doma celý den samotné. Došli jsme k závěru, že ideální řešení pro tyto problémové situace by byl dětský koutek zřízený na půdě univerzity.

Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá problematikou rodičovství a zaměstnání v širokém kontextu a obsahuje sedm kapitol. První kapitola se zabývá postavením dítěte a rodiny v dnešní společnosti, fungováním rodiny. Druhá kapitola pojednává o možnostech náhradní péče o děti, jako jsou chůvy, dětské skupiny, mateřská centra, jesle a dětské koutky. Popisuje funkci těchto zařízení. Třetí kapitola popisuje rozdíl mezi dětským koutkem a dětskou skupinou a jejich právní ukotvení. Čtvrtá kapitola je zaměřená na výzkumy z některých univerzit v USA. První výzkum se zabýval family friendly

politikou v některých univerzitních knihovnách. Druhý výzkum probíhal v knihovně v Torontu, kde byly na základě dotazníkového šetření zřízeny speciální místnosti pro rodiče s dětmi, nábytek pro děti a dětský koutek. Třetí výzkum mapuje spokojenost studentů s podpůrnými opatřeními na univerzitě v Georgetownu. Čtvrtý výzkum zjišťuje spokojenost studentů rodičů na univerzitě v Chapel Hillu, kde je dle studentů hlavní problém organizace výuky, žádná finanční podpora a nedostatek bydlení, školek v kampusu. Pátý výzkum poukazuje na to, že studenti s dětmi nemají stejné možnosti jako ti bezdětní.

Pátá kapitola uvádí čtenáře do problematiky vzdělávání dospělých, které také souvisí s tématem dětského koutku. Šestá kapitola je věnována problematice studijní úspěšnosti, faktorům ovlivňujícím studijní úspěšnost a strategiím podporujícím učení. Kapitola obsahuje také tabulku s údaji studijní úspěšnosti studentů vybraných univerzit. Uvádí, kolik studentů studium absolvovalo, kolik přerušilo a kolik ukončilo bez úspěšného absolvování. Poslední kapitola popisuje vývojová období dítěte od narození do tří let. Popisuje tělesný, psychický, emoční a sociální vývoj, vývojová specifika a klíčové momenty daných období. Uvádí, jakým způsobem s dětmi pracovat a rozvíjet je v rámci hry.

Praktická část obsahuje výzkum zaměřený na problematiku zvládnutí rodičovství a studia. Popisuje cíle výzkumu, teoretické ukotvení, metody sběru dat, výzkumné otázky a interpretaci výsledků výzkumu. Byl proveden výzkum mezi studenty Univerzity Palackého metodou dotazníku. Praktická část obsahuje grafy a tabulky popisující výsledky dotazníkového šetření, srovnání studijní úspěšnosti studentů s dětmi a bez dětí. Dále znázorňuje četnost odpovědí na následující otázky týkající se zvládnutí studia a rodičovství. Jak řeší studenti hlídání, v jakých oblastech je studium s dítětem nejvíce omezuje, zda jsou nejčastějším důvodem absence problémy spojené s péčí o děti, jak studium s dítětem vnímají a jak hodnotí vstřícnost pedagogů, co se týká problémů s dětmi. Práce obsahuje v příloze materiály a fotografie z dětského koutku Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Rodina a děti v dnešní společnosti

V dnešní době jsou vymezeny dvě základní oblasti života člověka. Je to rodinný život a zaměstnání. Člověk je nucen fungovat v obou oblastech. Skloubit práci a rodinu je však velmi složitý úkol. Do rodinného života a zaměstnání směřují naše cíle a vize. Rozsah a forma uskutečňování těchto oblastí je dána vnitřními a vnějšími faktory. Mezi vnitřní faktory patří vzájemné působení vlastností, jako je například angažovanost v dosahování cílů či trvalost osobních preferencí. Mezi vnější faktory se řadí ekonomické, kulturní, politické okolnosti a společensko-historický kontext. Rozlišují se tři hlediska harmonizace rodiny a pracovního života. Je to dělba práce mezi partnery, způsob realizace péče o děti a forma zapojení na trhu práce. V dřívějších dobách bylo pravidlem, že žena byla doma s dětmi a muž vydělával. Jinak to nebylo přípustné. Přestože se doba již změnila, hlavní podíl na práci v domácnosti mají stále ženy (Sirovátka a Hora, 2008). Existují také případy, kdy zůstává s dětmi na rodičovské dovolené otec a žena chodí do práce. Většinou tomu tak ale není, jelikož muži mají zpravidla vyšší platy než ženy. Společnost je navíc konzervativní vůči tomu, aby byli s dětmi doma muži. Objevují se také předsudky, že muž má živit rodinu a ne se „válet doma“. Matka, která krátce po narození dítěte nastoupí do zaměstnání, je odsuzována jako „krkavčí matka“ apod. Na druhou stranu, pokud bude více mužů zůstat doma s dětmi, mohou si ženy s dětmi zlepšit reputaci na trhu práce. Zaměstnavatelé se nebudou ohlížet na možnost mateřství, pokud bude standardní, že na rodičovskou dovolenou může odejít i muž (Křížková, 2011).

Dalším rysem souvisejícím s výše uvedeným je bourání genderového stereotypu v zajišťování rodiny. Gender je výraz, který označuje pohlaví a rozdíly mezi muži a ženami v kulturně-společenském smyslu. Například ještě v 18. století měly ženy zakázáno studium na univerzitách. Údajně proto, že je to velká námaha a ženy potřebovaly být zdravé a silné, aby mohly rodit a vychovávat děti. Tento názor již vnímáme jako úplně scestný (Sirovátka a Hora, 2008). Ženy mají dnes více volného času, jelikož jsou při péči o děti a domácnost zastupitelné muži. Standardní doba mateřské dovolené jsou 3–4 roky. Poté dítě začne docházet do školky a matka se vrátí do zaměstnání. Proto většina rodin zahrnuje průměrně max. 2 děti, aby se mohla žena vrátit co nejdříve do zaměstnání. Rozšířená je diskriminace matek v zaměstnání. Zejména v pozicích vyžadujících nižší vzdělání, jelikož ty jsou snadno nahraditelné (Křížková, 2011). Přestože jsou otázky na počet dětí či rodinný stav zakázané, zaměstnavatelé na pohovorech tento zákaz často porušují. Je časté, že je se ženou rozvázán pracovní poměr ve zkušební době, pokud často zůstává doma s nemocnými dětmi. Někteří zaměstnavatelé umožňují home office v případech, kdy žena musí být doma s nemocným

dítětem. Existují také zaměstnavatelé dovolující vzít si miminko s sebou do zaměstnání (Marksová Tominová, 2009). Podíl partnerů na dělbě práce v domácnosti je daný fází výchovy dětí. U malých dětí je žena doma na mateřské dovolené, takže zastává většinu práce ona. Ženy věnují domácnosti stejné množství času jako zaměstnání (Sirovátka a Hora, 2008).

V dnešní době zaměstnání nedovoluje rodičům trávit s dětmi tolik času jako dříve. Není čas ani prostor na rodinnou komunikaci a sdílení. Zmenšuje se i podíl prarodičů na výchově. Spousta rodin využívá služeb chův na hlídání dětí. Velmi často rodiče kompenzují nedostatek času na dítě materiálními věcmi. Mnohdy si rodiče skrz děti plní představy, které si oni sami nenaplnili. Děti musí například chodit do kroužků, které je nebaví (Sirovátka a Hora, 2008). Dnes není výjimkou, že rodiče s dětmi uzavírají nová manželství. Pak se rodiči narodí dítě s novým partnerem a prvně narozené dítě má často pocit méněcennosti. Nejsou neobvyklé ani situace, kdy si dítě s novým partnerem rodiče nerozumí a rodič stojí před nelehkým rozhodnutím, musí si vybrat mezi dítětem a partnerem (Gilbert, 2018).

Rozlišují se tři kategorie zaměstnání v rámci postavení matek s dětmi:

Zaměstnání nevyžadující odborné znalosti, s nižším finančním ohodnocením – Zde matky zaměstnavatelé nepodporují, je zde velká fluktuace zaměstnanců.

Zaměstnání vyžadující míru znalostí a dovedností – Jedná se o administrativní práce například úřednice, finanční sféra či pojišťovnictví. Zde zaměstnavatelé zaměstnankyně s dětmi podporují. Poskytují příspěvky na hlídání či firemní školky.

Manažerské pozice – Zde se zaměstnavatel snaží matky podpořit co nejvíce. Jejich pozice je často velmi těžko nahraditelná. I samotné matky na těchto pozicích jsou orientovány na kariéru a chtějí se vrátit do práce co nejdříve (Junová, Rydvalová, 2011).

2. Možnosti náhradní péče o děti

V dnešní době existují různé možnosti, jak zajistit mimo rodiče náhradní dočasnou péči o dítě do 3 let. Pokud si rodič (zejména matka) potřebuje zařídit záležitosti týkající se běžného života, například zajít si k lékaři nebo na úřad, či si chce od péče o dítě odpočinout a mít čas pro sebe a partnera, svěří dítě na hlídání fyzické osobě nebo do kolektivní péče. Obzvlášť místa jako úřady či kanceláře nejsou pro malé děti vhodná. Matka si musí zajistit náhradní péči o dítě, pokud chce při mateřské dovolené chodit do zaměstnání. V dnešní době zaměstnavatelé podporují i zaměstnankyně, které chtějí skloubit dítě a práci. Brát dítě na přednášku v případě studujícího rodiče také není vhodné, jelikož tam dítě nevydrží v tichosti a vyrušuje. Právě z tohoto důvodu jsou na některých univerzitách zřízeny dětské koutky. Všechny možnosti náhradní péče jsou popsány v následujících kapitolách (Marksová Tominová, 2009).

2.1 . Hlídání v rodině

Jedná se o relativně dostupnou bezplatnou variantu. Hlídnou zejména prarodiče, kteří na to mají časové možnosti, obzvlášť když jsou v důchodu. Hlídat dítě však mohou i sourozenci rodičů, případně ostatní členové rodiny. Hlavní výhodou pro dítě je ta, že se mu věnuje blízký člověk, nemusí si zvykat na nikoho nového. Vzhledem k tomu, že se prodlužuje věk odchodu do důchodu, však nemusí mít prarodiče energii ani čas věnovat se vnoučatům. Na druhou stranu přítomnost vnoučat má rozhodně pozitivní vliv na psychiku seniorů, získají s vnoučaty nový smysl života (Marksová Tominová, 2009). Věkem zkušenější prarodiče spojují dítě s jeho kořeny a předávají mu moudrost a zkušenosti (Junová, Rydvalová, 2011). Hlídání v rodině má však i negativa. Příkladem mohou být nevyžádané rady, zasahování do chodu a práce v domácnosti, zastaralé názory prarodičů na výchovu nebo výživu dítěte (Marksová Tominová, 2009).

2.2. Chůva

Tady se jedná již o placenou službu, která nebývá zpravidla levná. Chůvy pracují buď samostatně, ale také existují agentury zprostředkovávající jejich práci. Výhodou je, že chůvu si můžeme vybrat. Vzhledem k tomu, že se jedná o cizího člověka, je potřeba si chůvu důkladně prověřit, najít recenze od rodičů, jejichž děti hlídala (Souralová, 2017).

2.3. Dětské skupiny

Jsou to kolektivní zařízení poskytující péči o děti od jednoho roku do zahájení školní docházky. Zřídit si dětskou skupinu může kdokoli, pokud splňuje podmínky zákona č.

247/2014 §5, odstavec 5. Dětská skupina může mít maximálně 24 dětí. Rodiče využívající dětské skupiny a mateřské školy mají nárok na slevu na dani – školkovné (Duschková, Sulovská, 2015).

2.4. Miniškolky (jesle, školičky)

Jedná se o zařízení pro děti do 3 let. Miniškolky jsou vázanou živností, která musí splňovat prostorové a hygienické podmínky a kvalifikaci zaměstnanců. Je nutné, aby pečovatel měl zdravotnické vzdělání nebo vzdělání pracovníka v sociálních službách, případně kvalifikaci učitele v mateřské škole nebo profesní kvalifikaci chůvy pro děti. Navštěvují je děti od 6 měsíců věku. Zpravidla přichází na zkoušku a poté pečovatelka vyhodnotí, zda je dítě do zařízení vhodné. V zařízení musí být 1 zaměstnanec na maximálně 6 dětí. V zařízení je také možná logopedická a psychologická péče o děti. Miniškolky jsou rozdělené na dva stupně, které nejsou striktně omezené věkem. Děti přechází z jednoho do druhého na základě určitého individuálního stupně vývoje. V oddělení pro mladší děti se klade důraz na city – zastoupení rodičů a v oddělení pro starší děti na vzdělávání (děti si již osvojují základní sociální dovednosti). Jsou pozorované rozdíly mezi rozvojem dovedností u dětí při příchodu do zařízení a u dětí po delším pobytu (Souralová, 2017).

2.5. Mateřská centra

Mateřská centra mohou být zřízena jedincem (matka, OSVČ učitelka) nebo právnickou osobou (občanské sdružení). Na rozdíl od školek mají mírnější hygienická pravidla a kvalifikační podmínky zaměstnanců (Junová, Rydvalová, 2011).

2.6. Možnosti zaměřené na ženy pracující při mateřské dovolené

- Práce na zkrácený, poloviční úvazek
- Home office, střídavý home office
- Dítě na pracovišti
- Firemní školky a dětské koutky

(Duschková, Sulovská, 2015)

2.6.1 Firemní školky

Hlavním účelem firemních školek je udržení zaměstnanců po návratu z rodičovské či mateřské dovolené. Jejich zřízení je finančně i administrativně náročné. Firmy mohou navázat

spolupráci s externí školkou či jeslemi tak, aby jejich otevírací doba korespondovala s požadavky a otevírací dobou dané firmy (Duschková, Sulovská, 2015).

3. Dětský koutek a dětská skupina

U dětských skupin jsou dané hygienické, architektonické a právní požadavky pro jejich zřízení. Jedná se o vázanou živnost nazvanou Péče o děti do 3 let v denním režimu. Pro děti od 3 let se jedná o Mimoškolní výchovu a vzdělávání či Poskytování služeb pro rodinu a domácnost. Zřizovatel instituce pečující o děti do 3 let musí mít zdravotnické vzdělání v oborech jako například ošetřovatelství či dětská sestra. Pokud zřizovatel požadované vzdělání nemá, musí mít odpovědného zástupce. Musí splňovat hygienické standardy dle vyhlášky 410/2005 Sb. Vyhláška o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Za porušení hygienických podmínek pro hračky a kosmetické prostředky pro děti do 3 let navzdory jejich správnému používání je zodpovědný výrobce (Pokorný a kol., 2009). Zřízení dětského koutku ale není ošetřeno právním řádem ČR, tedy nejsou stanoveny podmínky pro poskytování péče. Dětský koutek může fungovat dvěma způsoby, které lze zkombinovat:

1. Prostor, kam přijdou děti s odpovědnou zletilou osobou (rodiče, prarodiče apod.), zodpovědnost za děti tedy nese tato odpovědná osoba. Organizace zodpovídá za bezpečnostní a hygienická pravidla.
2. Prostor, kde na děti dohlíží chůva. Chůva musí splňovat profesní kvalifikaci Chůva pro dětské koutky. Organizace zodpovídá za bezpečnostní a hygienická pravidla. (Fousková, osobní sdělení, 4. 9. 2023)

Chůva pro dětské koutky musí splňovat kvalifikaci v rámci rekvalifikačního programu MŠMT 69-018-M Chůva pro dětské koutky. Program je zavedený od 7. 5. 2017 a jedná se o akreditovaný kurz zakončený zkouškou. Slouží jako příprava pro získání profesní kvalifikace podle zákona 179/2006 Sb. (MŠMT, 2014).

Výsledky vzdělávání

„Absolvent rekvalifikačního programu je schopen:

- Dodržovat zásady prevence úrazů a bezpečnosti,
- poskytovat první pomoc dítěti/dětem,
- uplatňovat metody a formy pedagogické práce s ohledem na věk dítěte,
- řešit situace v dětském kolektivu z pedagogicko-psychologického hlediska,
- uplatňovat znalosti o vývojových etapách dítěte v praxi,
- dodržovat základní principy při práci chůvy pro dětské koutky.“

(MŠMT, 2014, str. 7)

Chůvy pracují buď samostatně, nebo v agenturách. Agentury začaly vznikat po roce 2000 v rámci Péče o děti do 3 let v denním režimu. Dříve bydlely chůvy stejně jako ostatní služebnictvo se zaměstnavateli v domácnosti. Rodiče nad nimi měli tím pádem dohled. V dnešní době rodiče pracují mimo domov nebo dítě svěří na hlídání chůvě v koutku či skupině. Chůvy pracují mimo dohled rodičů a tím pádem se klade důraz na oboustrannou důvěru. Podle agentur se klientky-matky dívají při výběru chůvy na věk, pohlaví a původ. Chůvou, pokud se jedná o batolata, je zpravidla žena. Matky vyžadují výhradně česky mluvící a spíše mladší chůvy kvůli fyzické zdatnosti při běhání okolo batolete (Souralová, 2017).

4. Výzkumy týkající se podpůrných opatření pro studenty s dětmi

Na jaře 2016 prováděla Kelsea Keys z univerzity v Louisianě následující výzkum. Zkoumala, jaké mají knihovny vybraných amerických univerzit předpisy ohledně vstupu a chování dětí. Vybrala 80 knihoven větších prestižních univerzit. Nejdříve zkoumala jejich webové stránky a hledala informace týkající se vstupu a chování dětí. 50 % knihoven nemělo v knihovním řádu děti uvedené vůbec. Z dalších 50 % - zbylé poloviny 29 knihoven se v řádu o dětech zmínilo jen stručně. 3 knihovny v knihovním řádu regulovaly chování dětí a podmínky jejich vstupu, 8 knihoven bylo přímo uzpůsobeno dětem, tzv. family friendly. Knihovny jsou vybaveny studovnou určenou pro studenty s dětmi, kojící místností, koupelnou a kuchyňkou. Postoj výše zmíněných 29 knihoven k dětem se dá rozdělit do několika typů. První má v řádu zmíněné pouze akceptované a neakceptované chování dětí. Druhý typ s neutrálním postojem vyžaduje doprovod dítěte rodičem a dohled rodiče. Typ s negativním postojem zakazuje dětem vstup úplně. Typ s pozitivním postojem povoluje vstup dětem, akorát do určitého věku s doprovodem, přičemž v knihovním řádu zmiňuje, že děti jsou vítány. 8 knihoven z 80, například na univerzitě v Utahu či Portlandu, má zavedená podpůrná opatření pro studenty s dětmi, tzv. family friendly prostředí. 2 knihovny z 80 nabízí hlídání dětí za poplatek o víkendů či večer, když jsou jiná zařízení zavřená. Autorka studie poukazuje na to, že z ostatních knihoven lze také vytvořit místo vhodné pro děti. Například místnosti vybavit dětským nábytkem, hračkami, vymalovat zdi, zkrátka vytvořit pro děti podnětné prostředí. Existují tzv. Child-Friendly Study Areas. Jsou určeny pro studenty s dětmi se vstupem na přístupovou kartu, některé mají maximální věk 12–14 let. Děti tam mohou dělat různé aktivity – puzzle, tiché hračky, tvoření z papíru, číst knížky. V místnosti se nachází batůžky s hračkami reprezentující určité téma, například safari, dinosauři apod. (Keys, 2017).

Za zmínku stojí i knihovna na univerzitě v Torontu, která je uzpůsobená dětem. Knihovna povoluje vstup dětem do 12 let v doprovodu dospělých. Knihovna John P. Robarts library je vybavena dětským koutkem bez hlídání, který je v přízemí budovy. V roce 2016 proběhlo dotazníkové šetření, kde se většina studentů shodla na tom, že by knihovna měla poskytovat vhodnější zázemí pro děti. Byla zřízena místnost sloužící jako studovna, která je zároveň uzpůsobená pro pobyt dětí. Jedná se o uzavřenou, separovanou a odhlučněnou místnost vhodnou pro starší i mladší děti. Místnost je vybavena nábytkem v dětské velikosti, nepropustným umyvatelným kobercem, dětskými pojistkami, tabulí, pěnovými podložkami pro batolata a jinými hračkami. Místnost dostává ze strany studentů kladné ohlasy a recenze.

Podle kanceláře rodinné péče tzv. Family care office v Torontu čelí studenti s dětmi aktuálně třem hlavním problémům. Jedná se o zajištění péče o děti, finance a time management (Carliner, Everall, 2019).

Na univerzitě v Georgetownu ve Washingtonu jsou studenti, dobrovolníci, kteří radí těhotným studentkám a studentům s dětmi. Univerzita má i webové stránky poskytující rady a doporučení pro studenty s dětmi. Momentálně se řeší architektonické úpravy prostor univerzity, které by usnadnily přístup těhotným i studentům s dětmi, například širší lavice, přístup k výtahu či více relaxačních místností. Univerzita v St. Louis a univerzita v Severní Karolíně nabízí finanční podporu pro studenty s dětmi. Finance získávají univerzity prostřednictvím darů, grantů či příspěvků od sponzorů. Dále jsou v plánu další místnosti pro péči o děti a zázemí ve formě koutků a heren. Belmont Abbey College v Severní Karolíně nabízí bydlení v kampusu pro studenty s dětmi. Bydlení je spolufinancované regionálními organizacemi a státem. Studenti zde mají také možnost výhodného stravování. Jsou zde pořádány také kurzy životních dovedností zahrnující oblast finanční gramotnosti, péče o děti či kariérového poradenství. Na katolické univerzitě St. Mary je vyučován kurz/předmět Úspěšná matka, jehož obsahem jsou rady, jak skloubit děti a práci. Předmět je také vyučován za účelem vyvrátit stereotyp, že matka s dětmi nemůže budovat kariéru. V letech 2008–2012, když ještě univerzitní bydlení neexistovalo, prošlo do druhého ročníku pouze 20 % studentek s dětmi. Po zřízení bydlení jich prošlo 50 % (Mehaan, 2015).

Virginia Brown a Tracy R. Nichols prováděli v roce 2012 na univerzitě v Chapel Hillu výzkum týkající se úspěšnosti studia u studentů s dětmi. Hlavním problémem jsou dle studentů formy výuky a organizace, nedostatek bydlení u kampusu, zajištění péče o děti, problémy s dopravou a finance. Problém je, že školní rozvrh nekoresponduje s režimem dětí. Výuka probíhá odpoledne, kdy jsou děti už mimo školku/školu. Je také kritizována skutečnost, studenti s dětmi si nemohou zapsat rozvrh, který jim vyhovuje, jelikož tyto hodiny obsadí přednostně ostatní studenti. Na univerzitě funguje zařízení denní péče o děti, je tam však dlouhá čekací doba, takže studenti musí využívat drahé externí zařízení. Univerzita uvažuje o spolupráci s externími zařízeními, která by provozovala hlídání po smluvenou dobu a byla by univerzitou spolufinancována. Někteří vyučující mají podle studentů problém, pokud studenti musí na přednášku s dítětem, ostatní jsou relativně tolerantní. Studentům pomáhají s dětmi a poskytují podporu školní asistenti. Momentálně se řeší i možnost bydlení v kampusu spolufinancovaná univerzitou. Zvažovala se i možnost univerzitních autobusů, které by dopravovaly studenty, ale vzhledem k tomu, že studenti musí odevzdávat a

vyzvedávat děti z různých zařízení mimo univerzitu, se tato možnost zavrhla (Brown, Nichols, 2012).

Podle pracovnice výzkumu v oblasti vzdělávání Autumn R. Green nemají studenti stejné příležitosti a možnosti jako ti bezdětní. Zabývala se možností lepšího přístupu ke vzdělání na Wellesley college v Massachusetts. Kritizuje, že univerzitní koleje nabízí bydlení jen pro bezdětné studenty. Jedna těhotná studentka uvedla, že se tam cítí „vyčleněná“, a i proto ukončila studium. Ukázalo se, že 16 % studentů nemá vhodné zázemí, či bydlí v autech u kampusu. Například univerzita v Oregonu nabízí podporované rodinné bydlení, jelikož se jedná o oblast s vysokým nájmem (McCarthy, 2017).

5. Andragogika

Vzdělávání dospělých neboli andragogika je věda o výchově a vzdělávání dospělých respektující všestranné zvláštnosti dospělé populace (Bertl, 2014). Mezi zvláštnosti patří fyzická zralost, získání práv a povinností z právního hlediska. Dále stabilizace myšlení, chování a emocí (Beneš, 2008). Andragogika se začala se rozvíjet v přelomu 19. a 20. století v rámci rozvoje samostatných věd. Rozvíjela se oblast sportovní, kulturní i zdravotní výchovy. V 19. století již bylo vzdělávání dospělých institucionalizováno. Hlavní rozvoj pokračoval ve 20. století, kdy vznikly například Baťovy školy práce. Andragogika vznikla ze tří pilířů – lidovýchovy, osvěty a podpory národní svébytnosti, popularizace a rozvoje vědy (Veteška, 2017).

Vzdělávání dospělých vzniklo i na základě potřeby kompenzovat nedostatky školských systémů. (Beneš, 2008) Přispívá ke vzniku lidských zdrojů tzv. human resources. Souřadným trendem je růst počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí (Plamínek, 2014). V dnešní době má společnost čím dál vyšší nároky na rozvoj klíčových a profesních kompetencí. Rozšířené je tzv. podnikové vzdělávání, kdy jedinec pracuje a současně navštěvuje školení, kde se dále rozvíjí v oboru. Tak může efektivně kariérně růst. Distanční vzdělávání dospělých využívají ženy i muži na rodičovské dovolené k udržení pracovních návyků nebo zvýšení kvalifikace. Kvalifikace je formální výsledek hodnocení získán v okamžiku, kdy jedinec dosáhne nějakého výsledku podle standardu. Výsledkem učení v andragogice je to, co osoba zná, čemu rozumí a co je schopná vykonávat. Kompetence je prokazatelná schopnost využívat znalosti a dovednosti v profesním i osobním rozvoji lidí (Dvořáková, 2014). Rozhodnutí o účasti dospělého na vzdělávání ovlivňuje sociální klima, okolí a vztahy, životní situace (rodina, finanční situace) a osobnostní charakteristiky (ambice, cílevědomost, trpělivost...) (Beneš, 2008). „*Pokud vyjdeme z výzkumů ze západních zemí, jsou hlavními překážkami účasti nedostatek času, chybějící péče o děti, nedostatečná transparentnost systému a nedostatek informací.*“ (Beneš, 2008, str. 83).

Andragogika má manifestní (zjevnou) a latentní funkci. Latentní funkce je vytvoření kladného vztahu ke vzdělávání, ochota se vzdělávat, podřídit se autoritě (Beneš, 2008). Vzdělávání dospělých je záměrná cílevědomá činnost sledující konkrétní cíl či cíle – dosažení změn v psychicko-fyziologickém stavu. Mezi obecné cíle patří prohlubování a rozšiřování všeobecného vzdělání, rekvalifikace či zvýšení odborné kvalifikace. Vzdělávání dospělých se řídí podle vzdělávacích potřeb a požadavků společnosti a výchovně-vzdělávacích potřeb

jedince. Soudobé andragogické teorie vznikly z různých psychologických směrů, konkrétně z behaviorální, pragmatiké, humanistické a kognitivní psychologie (Veteška, 2017).

V dnešní době je vzdělání čím dál přístupnější, šanci ke vzdělávání na vysoké škole mají všichni bez ohledu na socioekonomický status, věk či národnost. S rozvojem vědy a ekonomiky vznikají nové obory a v rámci přizpůsobení se jedinci i formy studia (Juklová, 2011).

Z hlediska vysokoškolské psychologie lze rozlišit:

- Tradiční studenty

Jsou to studenti prezenčního studia, adolescenti (od vstupu na vysokou školu do 20 let) a mladší dospělí (20-35 let).

- Netradiční studenty

Patří sem studenti doktorského, kombinovaného a distančního studia. Jedná se o střední dospělé (35-45 let) a starší dospělé (45-60 let).

Kombinované studium je dnes velmi rozšířené. Jedná se o typ studia, kdy studenti nenavštěvují školu denně. Výuka je organizována v celodenních blocích a probíhá většinou o víkendu či v pátek jednou týdně nebo jednou za 14 dní. Hlavní výhody jsou organizace výuky dle potřeb uchazečů a rozvoj jejich potenciálu, možnost pro jedince, kteří musí chodit do zaměstnání a vést rodinný život. Zájem o kombinované pedagogické studijní obry vzrostl po zpřísnění požadavků na vzdělání pedagogů. V roce 2015 došlo k novelizaci zákona o pedagogických pracovnících č. 179/2014 Sb. Podle statistik MŠMT z roku 2020 však počty studentů kombinovaného a distančního studia klesají. Oproti tomu Chungová (2017) uvádí, že lidé se závazky jsou psychicky odolnější (Brücknerová, 2021). Mladší věk je spojován s určitou profesní rolí. Kolem 19. roku nastává fáze profesního startu, kdy se adolescent adaptuje na nové povolání, osvojuje si pracovní návyky, například na studentské brigádě jakožto první pracovní zkušenosti. Může nastat i šok, kdy jedinec zjišťuje, že realita zdaleka neodpovídá představám. Kolem 30. roku dohází k profesní konsolidaci, kdy již má jedinec rozvinutou kariéru a získává profesní stabilitu (Slavík, 2012).

6. Akademická (ne)úspěšnost

V názvu kapitoly jsme uvedli úspěšnost i neúspěšnost dohromady, jelikož se obě prolínají a v některých případech se jedná o subjektivní pojmy. Například výsledek zkoušky, který hodnotí jeden student jako úspěšný, může pro druhého být neúspěch. Faktory, které uvedu v následující kapitole, mají vliv na úspěšnost i na neúspěšnost podle toho, jak s nimi pracujeme. Studium na vysoké škole ať už se jedná o prezenční, či kombinovanou formu znamená větší rozsah učiva a tím pádem i větší náročnost. Vyžaduje od studenta samostatné úvahy, řešení nových problémů, kritické myšlení, získávání informací z různých zdrojů a jejich filtrování. Zejména v prvním ročníku se studenti často ocitají zahlceni velkým množstvím informací, a když se jedná o studenty, kteří vedou pracovní a rodinný život, vede to často k neúspěchu ve studiu. Téma studijní neúspěšnosti je zmíněno i v dlouhodobém záměru plánu MŠMT pro roky 2000–2005. Studijní podmínky byly upraveny tak, aby měli studenti možnost přecházet mezi různými typy studia v terciárním vzdělávání, pokud stávající typ/obor nevyhovuje. Už Bílá kniha terciárního vzdělávání v Rámci rozvoje vysokého školství do roku 2020 poukazovala na to, že bakalářská studia mají vyšší neúspěšnost než magisterská (Vlk, 2017).

Akademická úspěšnost je stav, kdy student podává požadovaný výkon a dosahuje stanovených výsledků v rámci studijního řádu a požadavků pedagoga (Juklová, 2011). Akademická úspěšnost (či neúspěšnost) se dá pojmout dvěma způsoby. První je pojetí zúžené na školní výkon. Jedná se o schopnost zvládnout či nezvládnout danou látku. Do tohoto pojetí patří i klasifikace za zkoušky, testy či státní zkoušku. Druhé pojetí se zaměřuje na potenciál rozvoje studentovy osobnosti. Patří sem zájem o učivo, motivace, způsob překonávání limitů a problémů s učením. V dnešní době panuje předpoklad, že míra neúspěšnosti je přímo úměrná kvalitě vzdělávání. Žádná přímá úměra tu však neexistuje (Kubíková, 2021). Akademická úspěšnost, respektive neúspěšnost však není ukazatelem kvality vzdělávání. V anglosaském světě se školní neúspěšnost označuje specifickými názvy jako non completion, drop-out nebo student mobility. Sociolog V. Tinto rozděluje neúspěšnost na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná neúspěšnost je zanechání studia v rámci vlastní volby. Nedobrovolná souvisí s nezvládnutím, nesplněním studijních požadavků. Nedobrovolná neúspěšnost má negativní vliv na psychiku studenta. Může se projevit snížené sebevědomí, pochyby o sobě samém či pocit méněcennosti. Akademická neúspěšnost má však i ekonomické dopady, jako je plýtvání časem a penězi (Vlk, 2017). Relativní neúspěšnost je

stav, kdy student dosahuje nižší výkon, než jsou jeho schopnosti, zatímco relativní úspěšnost je stav, kdy má žák vyšší výkon než jeho schopnosti (Skorunková, 2016).

6.1 Faktory ovlivňující (ne)úspěšnost studia

Nejnovější evropská studia dělí příčiny neúspěšnosti na:

- úrovni nadnárodní politiky
- úrovni instituce – faktory procedurální a strukturální
- úrovni jednotlivce
- faktory spojené s trhem práce

(Vlk, 2017)

V rámci této práce použiji rozdělení faktorů na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní podmínky patří temperament. Jedná se o vrozený rys osobnosti, který lze ovlivnit jen na minimální úrovni. Právě s temperamentem souvisí vyhledávání, závislost na odměně, otvírání se novým poznatkům nebo naopak vyhýbání se ohrožení, překážce. Podle Nakonečného (1997) existuje vztah mezi inteligencí a studijní úspěšností. Dalším vnitřním faktorem je únava a pozornost. Čím více je člověk unaven, tím horší má schopnost udržet záměrnou pozornost a zapamatovat si nové informace (Skorunková, 2017). Dalším velmi důležitým vnitřním neintelektovým faktorem je motivace. Motivace k výkonu je ovlivněna aspirační úrovní. To je uvědomovaná pravděpodobnost úspěchu v budoucí činnosti, kdy tuto pravděpodobnost ovlivňují předchozí úspěchy či neúspěchy. Jedinci motivováni úspěchem si udrží motivaci i při neúspěchu a jedinci motivováni neúspěchem se naopak vyhýbají rizikovým situacím. Existuje tzv. testová úzkost. Negativní zkušenosti z předchozích testů si jedinec promítá do současnosti. Tím pádem se soustředí na své obavy, ne na správnost odpovědí, což končí dalším neúspěchem. Je důležitá vnitřní motivace, která nastává v situaci, kdy studenta obor baví a má zájem o poznání. Naopak vnější motivace, kdy student studuje například kvůli tomu, aby měl zaměstnání či dobré známky, není dobrým předpokladem pro úspěch. S motivací souvisí i další faktor, což je strach a úzkost. Strach je pocit ohrožení, který v nás vyvolává nějaký objekt, úzkost je pocit napětí a obav bez zjevného důvodu. Míra úzkosti souvisí i s temperamentem, jsou jedinci méně úzkostní či velmi úzkostliví. Mírný strach zvyšuje motivaci k výkonu, naopak velký strach a stres může snížit sebedůvěru. Existuje tzv. zkoušková úzkost, což je negativní emoce vyplývající z vědomí, že bude člověk hodnocen (Kubíková, 2012). Podle výzkumu Wiedera a kol. z roku 1996 má stres ze školy silný vliv na životní styl studenta. Dochází k poklesu nálady, kouření, pití alkoholu, konzumaci nekvalitní

stravy. Tohle má samozřejmě za následek zvýšení stresu a zhoršení kvality života. Jen menšina ze zkoumaného vzorku zlepšila svůj špatný životní styl (Juklová, 2011).

Mezi vnější podmínky patří požadavky učitele, styly učení, prostředí a sociální klima školy, rodinná či finanční situace studenta. Často dochází k chybám v hodnocení studentů ze strany učitelů. Jsou vlivem subjektivního vnímání a zkresleného postoje podhodnocování či nadhodnocování, jedná se o tzv. Pygmalion efekt. Kohoutek (2014) definuje základní vzorec pro mentální výkon jako vstupní schopnosti S a výkon V, které jsou ovlivňovány zájmem Z. Současně do vzorce vstupují vnější i vnitřní podmínky, rysy osobnosti. Co se týká sociálního klimatu, nejrizikovější je první ročník, kdy velké skupiny oslabují důvěru studenta ve vlastní úspěch, student má tendenci se srovnávat s ostatními (Skorunková, 2016).

6.2. Strategie podporující úspěšnost studia

Důležité jsou podle Janíkové (2007) kognitivní strategie učení. Zahrnují opakování, zajišťování a hledání učebních materiálů. Dále sem patří psaní poznámek a shrnutí získaných informací. Kognitivní strategie zahrnují i mnemotechnické a asociační pomůcky pro učení. Mareš (1992) hovoří o stylech učení. Patří sem počátky – první vjem, aktivita – získávání poznatků a globálnost – analytické myšlení a celostní přístup k učivu. Dále Mareš hovoří o metakognitivních dovednostech. Jedná se o plánování učení, sebehodnocení, zmapování podmínek usnadňujících učení, vlastní řízení učícího procesu. Je důležité zvolit správné metakognitivní strategie. Metakognice je proces uvědomování si a regulace vlastního myšlení. Člověk monitoruje své kognitivní schopnosti a na základě toho vybírá správné učební strategie (Juklová, 2011). Flavell (1979) hovoří o čtyřech třídách metakognice. První jsou metakognitivní znalosti, kam patří jedinec a učení, druh a obtížnost učení. Druhé jsou metakognitivní zkušenosti, kam patří zkušenosti doprovázející intelektové činnosti. Další jsou cíle nebo úlohy. Jde o to, že každý má odlišné zkušenosti při zvládnutí odlišně obtížných úloh. Poslední jsou činnosti nebo strategie. Jedná se o plánování, řízení a hodnocení kognitivních činností (Kubíková, 2021).

V dnešní době jsou na vysokých školách hojně rozšířeny následující mechanismy podpory a prevence studijní neúspěšnosti. V rámci upevnění vztahů mezi studenty a vyučujícími se organizují adaptační kurzy v neformálním prostředí. Existují také poradenská centra. Jsou zaměřena na osvojování organizačních věcí studia, nácvik studijních dovedností a podání informací, kam se obrátit, pokud student potřebuje pomoci. Mezi další mechanismy patří tutoring. Jedná se o pravidelný kontakt mezi studentem a vyučujícím a předání zpětné

vazby v rámci zlepšení vztahu mezi studentem a vyučujícím. Rozšířeno je také koučování. Je to proces, který probíhá jednotlivě či skupinově. Pedagog pomáhá prostřednictvím strukturovaného rozhovoru rozvíjet vztahy ve třídě. Koučování slouží žákům také k uvědomění si silných a slabých stránek a nasměrování k dalšímu rozvoji (Juklová, 2011).

6.3. Data studijní neúspěšnosti z vybraných univerzit z roku 2022

Tabulka č. 1: Úspěšnost univerzit s podpůrným opatřením

Univerzita	Absolvovalo	Přerušeno	Ukončeno bez absolvování	Typ zařízení	Úspěšně absolvovalo v %
Univerzita Karlova	7854	57	712	Koutek i školka	91,08
Ostravská univerzita	1709	10	219	Školka	88,18
České vysoké učení technické	3830	47	357	Koutek i školka	90,05
Technická univerzita v Liberci	1013	10	166	Koutek i školka	85,2
Masarykova univerzita	6734	113	1040	Koutek	85,4
Západočeská univerzita	2083	25	216	Koutek i školka	89,63
Technická univerzita Ostrava	2301	49	410	Školka	83,48
Univerzita Palackého	4003	33	269	Školka	93

Studium na uvedených univerzitách s podpůrnými opatřeními absolvovalo průměrně 88,25 % studentů.

Tabulka č. 2: Úspěšnost univerzit bez podpůrných opatření

Univerzita	Absolvovalo	Přerušeno	Ukončeno bez absolvování	Úspěšně absolvovalo v %
Veterinární a farmaceutická univerzita	293	17	22	88,26
Univerzita Hradec Králové	1210	12	73	93,39
Univerzita Pardubice	1260	17	145	88,61
AMBIS	958	18	141	85,77
Metropolitní univerzita	685	3	22	96,48
Jihočeská univerzita	1970	15	205	89,95

Studium na uvedených univerzitách bez podpůrných opatření úspěšně absolvovalo 85,9 % studentů.

Můžeme vidět, že univerzity bez podpůrných opatření mají vyšší počet přerušených a ukončených studií než ty bez nich. Lze vidět, že počet studentů, kteří úspěšně absolvovali studium, je vyšší u univerzit s podpůrnými opatřeními než u univerzit bez nich. Rozdíl je sice minimální – 2,35 %, ale existuje. Jelikož jsme nedělali podrobné výzkumy u neúspěšných studentů na daných univerzitách, nemůžeme tvrdit, že příčinou vyššího počtu absolventů je právě dostupnost podpůrných opatření pro děti. Nevíme, zda mezi studenty, kteří studium ukončili neúspěšně či přerušili, jsou studenti s dětmi. Nebo naopak studenti s dětmi studium zdárně dokončili a zbytek studentů školu předčasně ukončil z jiného důvodu. Navíc univerzity s podpůrnými opatřeními jsou právě ty větší a prestižnější než ty v druhé tabulce. Proto dalšími důvody vyšší úspěšnosti může být sociální a personální klima univerzity, organizace výuky, kvalita výuky, mimoškolní aktivity (například adaptační kurzy), které pomáhají zlepšit spolupráci a komunikaci mezi studenty, poměr prezenčních a dálkových studentů (dálkoví studenti již pracující v oboru a jsou většinu více motivováni) a v neposlední řadě vedení a motivace studentů zejména v prvním ročníku.

7. Vývojová období dítěte do 6 let

Tahle kapitola popisuje vývoj dítěte do 6 let věku. Zaměřuje se na psychomotorický vývoj, vývoj intelektových schopností a emocí. Popisuje, jak mohou chůvy s dětmi pracovat a rozvíjet je a jaké personální i materiální vybavení by měl mít koutek pro děti.

7.1. Kojenecké období

Kojenecké období začíná 2. měsícem života a končí prvním rokem. Je to období, kdy dítě získává důvěru k pečující osobě a obecně k okolnímu světu (Vágnerová, 1999). Neznámé poznávají lezením, takže je potřeba odstranit z jejich dosahu nebezpečné věci. Starší kojenci rádi zkoumají členité předměty, otvory, barvy, tvary a zvukové hračky. Začínají chápat, že předmět je stejný, přestože vypadá z různých úhlů jinak. Mezi 2. a 3. měsícem si dítě uvědomuje rozdíl mezi živými a neživými objekty (Sobotková, Dittrichová, 2012).

7.1.1. Vývoj řeči

Prvním komunikačním projevem novorozence i kojence je křik. Jde o hlasový reflex, kterým dítě reaguje na podněty a změny teploty okolí (Vágnerová, 1999.) U starších kojenců je typické žvatlání slabik či dvojslabik spojených s určitou činností. Pro rozvoj slovní zásoby jsou vhodné knížky se zvukovými efekty. Do jednoho roku probíhá preverbální období vývoje řeči. Nejdříve dítě vykazuje pudové broukání a žvatlání, které není závislé na tom, co dítě slyší. Mezi 6. a 8. měsícem dítě napodobuje zvuky okolí žvatláním. Mezi 10. a 12. měsícem dítě vykazuje pasivní slovní zásobu, kdy rozumí určitým slovům ale v jednom konkrétním kontextu (Bytešnicková, 2012).

7.1.2 Tělesný vývoj

Pro kojenecké období je charakteristická receptivita. Je to schopnost vyhledávat si, vnímat a reagovat na podněty spontánně, bez zásahu druhé osoby. Dítě má také biologické potřeby, jejichž uspokojení je nezbytné k přežití. Základní jsou potřeba jídla, spánku a tepla. Kojenec potřebuje přiměřené množství podnětů, na základě stimulace podněty získává zkušenosti a kontakt s okolím. Rozvíjí se senzomotorické procesy, dítě rozpozná různé tvary a pohyb předmětů (Vágnerová, 1999). Po 6. měsíci dítě vnímá prostor, dochází ke koordinaci očí a rukou, uchopuje předměty i oběma rukama. Pro zdokonalování úchopu bychom dítěti měli nabízet drobné předměty (bezpečné pro dítě – například bonbony). Kojenci také rádi upouští uchopené předměty z rukou. Děti po 6. měsíci života se pokouší vstát, ale na nohách nejsou stabilní, takže ve stoji dlouho nevydrží. S kojenci můžeme provádět jednoduché pohybové aktivity jako zvedání do výše, vyhazování, můžeme je nechat lézt přes překážky,

polštáře. Staršího kojence můžeme v rámci hry vybízet, aby nám dal hračku do ruky zpět, nebo ho nechat vkládat předměty do kyblíku (Sobotková, Dittrichová, 2012).

7.1.3 Psychický vývoj

Mezi 6. – 9. měsícem rozlišuje známé a neznámé bytosti, tím pádem se bojí cizích lidí a neznámých situací. Kojenec si v tomhle období uvědomuje i separovanost od okolí, své tělo, emoce a aktivity. Pokud nejsou uspokojeny citové potřeby dítěte ze strany matky, tak dochází k citové deprivaci, dítě je nejisté, dezorientované, což se může v budoucnu projevit při navazování mezilidských vztahů (Vágnerová, 1999). Starší kojeneček si uvědomuje příčinu a následek, například si vědomě přitáhne hračku za provázek. Dítě si od 6. měsíce uvědomuje stálost předmětů. Pokud schováme hračku, začne ji hledat (Sobotková, Dittrichová, 2012).

7.2. Batolecí období

Batolecí období je období od 1. do 3. roku života. První tři roky života jsou neopakovatelné senzitivní období pro rozvoj určitých dovedností a schopností, proto je potřeba batole rozvíjet. Musí mít dostatek všestranných podnětů, ale nesmí jimi být zahlceno (Lazzari, 2013).

7.2.1. Vývoj řeči

Na počátku tohoto období probíhá komunikace dítěte žvatláním, napodobováním slyšené řeči. Často se snaží zkrácenými větami napodobit mluvu dospělých. Po 1. roce dítě užívá jednoslovné věty, poté dvojslovné, rádo pokládá otázky. Monolog se mění v dialog (Bytešníková, 2012). Dítě potřebuje naši zpětnou vazbu ve formě opakování případně opravování jeho slov. Chápe význam pojmů ale bez kontextu, používá slova, která jsou v aktuálním kontextu nesprávná (Lazzari, 2013). Vyskytuje se tzv. egocentrická řeč, kdy si batole mluví samo pro sebe. Egocentrická řeč vyplývá z neschopnosti vyjádřit emoce a snahy regulovat vlastní chování (Gregora, Kropáčková, 2016).

7.2.2. Tělesný vývoj

V batolecím období dochází k osamostatňování v oblasti sebeobsluhy. Vylepšují se pohyby, dítě touží poznávat svět. Rozvíjí se receptivní řeč – dítě již rozumí jednoduchým pokynům a pojmům. Na začátku, mezi 11. a 14. měsícem, dítě dělá první krůčky, spí několik hodin dopoledne i odpoledne. Ze stoje si dokáže sednout a zase vstát, stojí stabilně na nohou. Mladší batolata jsou už schopna předmět z rukou plynule upustit na určené místo. Musíme však dávat pozor na spolknutí či vdechnutí malých předmětů, které by měly být mimo dosah

dítěte. I chůzi do schodů batole po čtyřech zvládne. Batolata mezi 15. a 18. měsícem jsou schopná lézt do výšek a ráda se schovávají pod židle či stoly. Ráda staví komín z kostek, čmárají po papíře. Dítě je již schopno vložit tvar do správného odpovídajícího otvoru. Starší batolata si také uvědomují vztahy mezi předměty, co je větší, menší. Ráda zasouvají předměty do sebe, například krabičky. Významné jsou také funkční hry, kdy děti chápou význam předmětů a podle toho si s předmětem hrají. Například vezmou hřeben a „jen jako“ se učešou. Motorický vývoj je propojen s vývojem řeči. Postupně dochází ke zlepšení vnímání prostoru, koordinace oka a pohybu. Můžeme s dítětem hrát na schovávanou. Schováme předmět do jednoho ze dvou stejných hrnků a dítě necháme vybrat hrnek se schovanou věcí. Rozvíjí se identita dítěte. Dítě vnímá naše chování jako zpětnou vazbu na svou činnost. Proto je potřeba mu dávat jednoduché a srozumitelné pokyny (Sobotková, Dittrichová, 2012).

7.2.3. Psychický vývoj

V druhém roce života začíná období čtenářské pregramotnosti. Dítě si prohlíží knihy, komentuje je, poslouchá pohádky. Tak se připravuje na fázi učení písmen a čtení. S dítětem bychom proto měli mluvit adekvátně, co se týká kvality i kvantity řečového projevu. Pokud budeme na dítě mluvit příliš, nebude mít možnost samo mluvit a vývoj řeči se zbrzdí. V druhém roce dítě umí popsat předměty na obrázku, umí házet míč, manipulovat s ním. Mají přirozenou potřebu aktivity, při nuceném klidu vykazují neurotické chování a vztek. Doporučuje se však dítěti omezit výběr hraček, aby si mohlo snadno vybrat (Gregora, Kropáčková, 2016). K tréninku motoriky svalů a prstů mohou sloužit šroubovací hračky, obrázkové kostky, hračky s otvory apod. Pro nácvik hrubé motoriky se hodí například odrážedla a houpání. Dvouleté děti si ještě neumí hrát spolu, hrají si jen vedle sebe bez interakce. Také je potřeba rozvíjet fantazii a tvořivost, což digitální technologie brzdí. Hry přes digitální zařízení totiž umožňují rychlý restart špatného výsledku bez úsilí dítěte (Lazzari, 2013). Kolem druhého roku se může projevit tzv. lateralita, kdy dítě používá přednostně jeden z párových orgánů. Jedná se také o dobu, kdy nastává období vzdoru. Dítě neumí v rámci rozumového a sociálního vývoje regulovat své chování. Je potřeba zachovat klid a například převést pozornost dítěte na jiný objekt. Batole se takto postupně učí adaptaci a dodržování pravidel (Gregora, Kropáčková, 2016).

Po dovršení dvou a půl let si dítě uvědomuje vlastní já. Sebeuvědomování provází vzdorovitost, egoismus a negativismus. Dítě chce dělat vše samo, takže je potřeba se obrnit trpělivostí. Neustále používá větu „já sám“. Je důležitý oční a tělesný kontakt při komunikaci

(Sobotková, Dittrichová, 2012). Nejlépe se dítě učí z následků své činnosti. Pokud se nechce obléci, nechejme jej pocítit zimu. Při vysvětlování pravidel pomáhá i personifikace hraček, kdy dítěti vysvětlíme, že hračka bude smutná, pokud ji bude ničit. Dítě si po druhém roce představuje objekty, které již nejsou vnímané, rozpozná minulost a přítomnost. Povídáním si s dítětem o minulých zážitcích můžeme rozvíjet jeho autobiografickou paměť. Snadno si dítě vzpomene na činnost, která je spojená s výraznou barvou, chutí, vůní či jiným výrazným vjemem (Lazzari, 2013). Co se týká hry, po druhém roce se dále zdokonaluje manipulace s předměty a šikovnost rukou. Děti zasouvají předměty do otvorů (například klíč), umí už navléci korálky na šňůru. K rozvíjení hrubé motoriky může sloužit například ježdění s kočárkem, vláčkem či autíčkem. (Sobotková, Dittrichová, 2012) Děti lákají volné bílé plochy, takže rády čmárají na papír ale i na zeď. Bezobsažné čmáranice se postupně vyvíjí v obrysy, které mají konkrétní význam. Batolata však u kreslení nevydrží dlouho, takže je potřeba jej střídat s dalšími aktivitami, například pohybové hry či tvoření (Gregora, Kropáčková, 2016). Starší batolata od dvou let ráda zkoumají mnohdy až destruktivním způsobem vlastnosti materiálů. Pro rozvoj vnímání se proto hodí například hry na třídění podle různých vlastností, navlékání korálků či knoflíků, či střídání chůze po špičkách a patách naboso. Pro rozvoj hrubé motoriky a pozornosti jsou vhodné míčové hry, pochod do rytmu hudby s povely, skákání, běhání a různé tanečky (Lazzari, 2013).

7.3. Předškolní období

Předškolní věk je období od 3 do 6 let života dítěte. Dítě vyspívá tělesně, pohybově i intelektově. Rozvíjí se již v batolecím věku získané motorické a intelektové schopnosti. Předškolní dítě se na rozdíl od batolete začíná osamostatňovat (Blatný, 2017). Umí se obléci, kopnout do míče, jezdit na kole, zvládá základní hygienické návyky. Děti mezi 5. a 6. rokem by měly být schopny odložení potřeby. Předškolní věk je období iniciativy, chce vše zvládnout samo. Zároveň se však rozvíjí stud a pocit viny. Proto předškolní věk E. Erikson nazývá období konfliktu mezi iniciativou a pocitem viny. Kolem 5. roku věku jsou děti schopny lepší sebekontroly. Schopnost sebekontroly záleží na prostředí a výchově. Neměli bychom však usilovat o nadměrnou sebekontrolu, dítě se bude bát dělat i žádoucí činnosti (Vágnerová, Lisá, 2021).

7.3.1 Vývoj řeči

V předškolním období pomalu mizí patlavost – špatné vyslovování některých hlásek. Vlivem nedostatku řečových zkušeností se však nedostatky ve výslovnosti objevují. Dítě má zájem o poslech řeči, umí jednoduše popsat předměty a určit barvy (Langmajer, Krejčíková,

2006). Děti předškolního věku mají tendenci pokládat otázky typu „co“, „jak“ a „proč“. Potřebují na ně pro ně uspokojivou odpověď. Tak si rozvíjí slovní zásobu, spojky a předložky. Pamatují si ze slyšené řeči nové slovo či úsek, který je zaujal, a neustále jej opakují. Rozvíjí se pragmatická stránka řeči, což znamená, že se dítě umí vyjádřit způsobem adekvátním situaci, splňujícím cíl komunikace. Například v komunikaci s dospělým používá spisovné výrazy, ale když mluví s kamarádem, používá nespisovné, nevhodné výrazy. Předškolní dítě je také schopno přizpůsobit vyprávění posluchači, například mladšímu dítěti. Děti však často v řeči zapomínají zmínit důležité věci (Vágnerová, Lisá, 2021). Komunikace je často doprovázena gesty, dítě nás například vezme za ruku a přivede k něčemu, co nám chce ukázat. Objevuje se i egocentrická řeč, která má regulační a expresivní význam (Kořátková, 2014).

7.3.2 Sociální vývoj

Typická pro školní věk je i tzv. konformita. Dítě chce dělat to, co dělají ostatní, co je mu předkládáno, že se má dělat a je to správně (Matějček, 2004). Děti kolem 5. roku už chápou vratnost. Chápou, že když něco změníme, tak se to může časem vrátit do původního stavu. Předškolní děti si vytváří vztah s lidmi mimo rodinu, jako jsou učitelé ve školce nebo chůvy v dětském koutku, skupině. Mají tendenci tyto autority respektovat. Předškolní děti umí na základě sociální interakce odhadnout pocity ostatních a reflektovat své vlastní pocity. Na konci předškolního věku tak chápou, že lidé mají různé názory. Předškolní děti snadno přijímají odlišnosti v kolektivu. Dítě je v kolektivu vystaveno pocitu konkurence, učí se prosadit se, ale zároveň dodržovat pravidla spolupráce. Učí se také zvládat pocity zklamání, lítosti a odmítnutí, řešit konflikty a zvládat agresi. Dítě se může prosadit pouze ve skupině vrstevníků, dospělí či starší děti jsou pro něj silná konkurence. Reakce na odloučení od rodiny závisí na dosavadních zkušenostech s jinými osobami. Pokud má dítě vrozenou introvertní, uzavřenou povahu, je adaptace bezpochyby těžší. V předškolním věku začínají děti navazovat vztahy s kamarády (Vágnerová, Lisá, 2021). Hra je kooperativní, když se všechny děti domluví, společně dojdou k řešení, přičemž každý přispěje svým dílem. Mezi 3. a 4. rokem se rozvíjí soupeřivost. Ta je žádoucí, je však potřeba děti vést i k porozumění a empatii k ostatním. Na kamaráda bere dítě větší ohled, snáze s ním řeší konflikty (Langmajer, Krejčíková, 2006). Výběr kamaráda ovlivňují následující faktory. Kamarád musí mít stejné zájmy, přibližně stejný věk a z něj vyplývající schopnosti (výrazně mladší/starší kamarád znamená rozdíl ve schopnostech, komunikaci). Dále je významný efekt blízkosti, stejná školka či hřiště, kde se bude dítě s kamarádem potkávat. Důležitý je i fyzický vzhled, děti

totiž považují každého pro ně fyzicky atraktivního automaticky za hodného. Vliv na výběr kamarádů mají bezpochyby i sociální dovednosti dítěte, schopnost dodržovat pravidla hry a navazovat kontakty (Vágnerová, Lisá, 2021).

7.3.3 Psychický vývoj

Myšlení je symbolické, když dítě uvažuje v pojmech, které si odvodí na základě podobnosti s předchozím objektem. Je vázáno na vnímání a představy, dítě nedokáže posuzovat situaci z více aspektů současně. To potvrdil pokus psychologů Piageta a Szemiňské, kdy dítě nejprve vkládalo korálky do dvou stejných sklenic a bylo přesvědčeno, že v obou je jich stejně. Poté se činnost opakovala se stejně velkou sklenicí ale vyšší s užším dnem a dítě tvrdilo, že v této je korálků více. V myšlení se totiž soustředilo pouze na jeden aspekt – výšku. Myšlení předškolního dítěte je ještě nekoordinované a útržkovité. Dítě posuzuje množství vizuálním odhadem, takže vyšší počet jednotek není schopno spočítat. Myšlení je egocentrické, ovlivněné emocemi a touhami dítěte. Dítě posuzuje vše ze svého pohledu, bez ohledu na ostatní. Svůj výkon obvykle nadhodnocují, výkony ostatních hodnotí realisticky. V myšlení se projevuje animismus, egocentrismus, konfabulace a kauzalita. Začíná chápat, že určité lidské chování může mít různé příčiny. Předškolní děti odhadují čas na základě opakujících se jevů, špatně chápou budoucnost a minulost. Kolem 5. roku se již projevuje orientace v pořadí událostí, primitivní chápání budoucnosti a minulosti. Děti rády vše rozebírají a skládají, učí se analýze a syntéze (Langmajer, Krejčíková, 2006). Zlepšuje se také vytrvalost, selektivita a flexibilita pozornosti. Exekutivní funkce nejsou ještě tak vyvinuté, aby dítě bylo schopno potlačit tendenci k nežádoucímu chování, ačkoli ví, že je nežádoucí (Vágnerová, 1999).

7.3.4 Motorický vývoj

Vývoj motoriky je nejintenzivnější v batolecím období, v předškolním období se již pouze rozvíjí získané pohybové funkce. V mateřské škole či koutku děti prozkoumávají nové prostředí všemi smysly (Kofátková, 2014). V oblasti hrubé motoriky se rozvíjí schopnost ovládat pohyby těla, koordinace, držení těla. Rozvíjí se jak lokomoční, tak nelokomoční dovednosti. Děti se učí orientaci ve vlastním pohybovém schématu. Například zaujímání různých poloh podle pokynů, pohyb částmi těla. Rozvíjí se skákáním přes překážky, obíháním, přelézáním, vnikáním do prostorů, poskakováním po jedné noze či pohybem dle rytmu – tanečky. Zlepšují se také manipulační dovednosti, manipulace s nástroji a předměty, jejich obsluha. Zlepšuje se spolupráce oka a ruky, děti umí modelovat z plastelíny, navlékat korálky, nabírat a kreslit do písku (Bytešníková, 2012). Pohyb podporuje myšlení a kreativitu.

Také pomáhá dítěti překonávat obavy z neznámého prostředí. Předškolní děti ještě nevnímají odlišnosti, takže mezi sebou nehodnotí a neodsuzují druhého, který je například pomalejší či neobratný (Kotátková, 2014).

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je na základě srovnání studijní úspěšnosti studentů s dětmi a bez dětí navrhnout zřízení dětského koutku. Prvním dílčím cílem bylo na základě pilotního dotazníkového šetření zjistit možný zájem o koutek ze strany studentů a zaměstnanců univerzity. Druhým dílčím cílem je zjistit úspěšnost studentů s dětmi a úspěšnost studentů bez dětí.

1.1 Pilotní výzkum

V říjnu 2022 byl proveden pilotní předvýzkum, jehož cílem bylo zjistit, zda by byl ze strany studentů a zaměstnanců zájem o dětský koutek na univerzitě. Sběr dat byl proveden na základě dostupného výběru z řad studentů a zaměstnanců univerzity. Dotazník vyplnilo 102 respondentů, z nichž by 69 dětský koutek uvítalo. Na otázku, kolik hodin týdně by měl dětský koutek fungovat, odpovědělo 73 respondentů. Předpokládáme, že u 4 odpovědí navíc se jednalo o respondenty, kteří na otázku odpověděli, přestože v první otázce uvedli nezájem o dětský koutek. Došlo tedy k mírnému zkreslení výsledků. 56 % ze 73 dotazovaných požadovalo 3–5 hodin denně, 33 % 5–7 hodin denně a 11 % více než 8 hodin. Nejčastěji uváděná optimální cena za hodinu byla částka 100–150 Kč, jako druhá nejčastější odpověď byla uvedena cena 200 Kč.

Graf č. 1: Dětský koutek

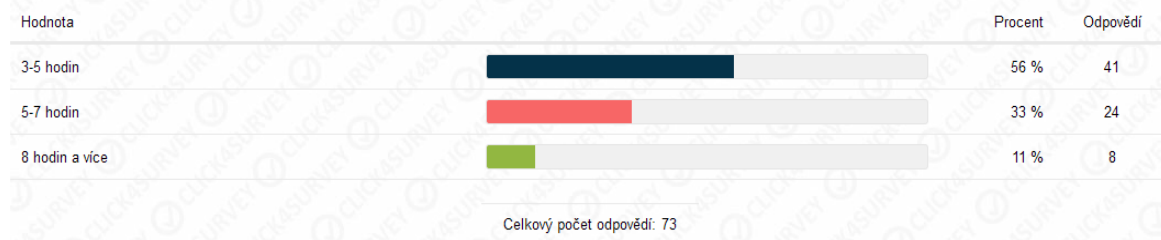
Uvítali byste na Pedagogické fakultě univerzity dětský koutek s hlídáním?

68 % studentů by preferovalo dětský koutek s hlídáním.

Graf č. 2: Otevírací doba koutku

Pokud ano, na jak dlouhou dobu byste koutek s hlídáním potřebovali?

Většina dotazovaných (56 %) by uvítala provoz koutku na 3–5 hodin denně, 33 % na 5–7 hodin denně a pouhých 11 % na 8 hodin a déle.

2. Výzkumné otázky

Jak se liší studijní průměr studentů s dětmi a studentů bez dětí?

Jak se liší počet zmeškaných hodin studentů s dětmi a studentů bez dětí?

Jaké jsou nejčastější důvody absence studenta?

Kolik studentů s dětmi opakuje zkoušky/předměty?

Kolik studentů bez dětí opakuje zkoušky/předměty?

Jakým způsobem řeší studenti s dětmi hlídání?

Jak je pro studenty náročné skloubit rodičovství a studium?

V jakých oblastech studium studenty s dětmi nejčastěji omezuje?

3. Popis sledovaného vzorku

Provedli jsme dostupnou selekci výběrového souboru z řad studentů Univerzity Palackého. Jednalo se o studenty i studentky prezenčního i kombinovaného studia. Respondenti byli ve věku od 20 do 40 let. Výzkumný vzorek tvořili studenti s dětmi i bezdětní.

4. Sběr dat

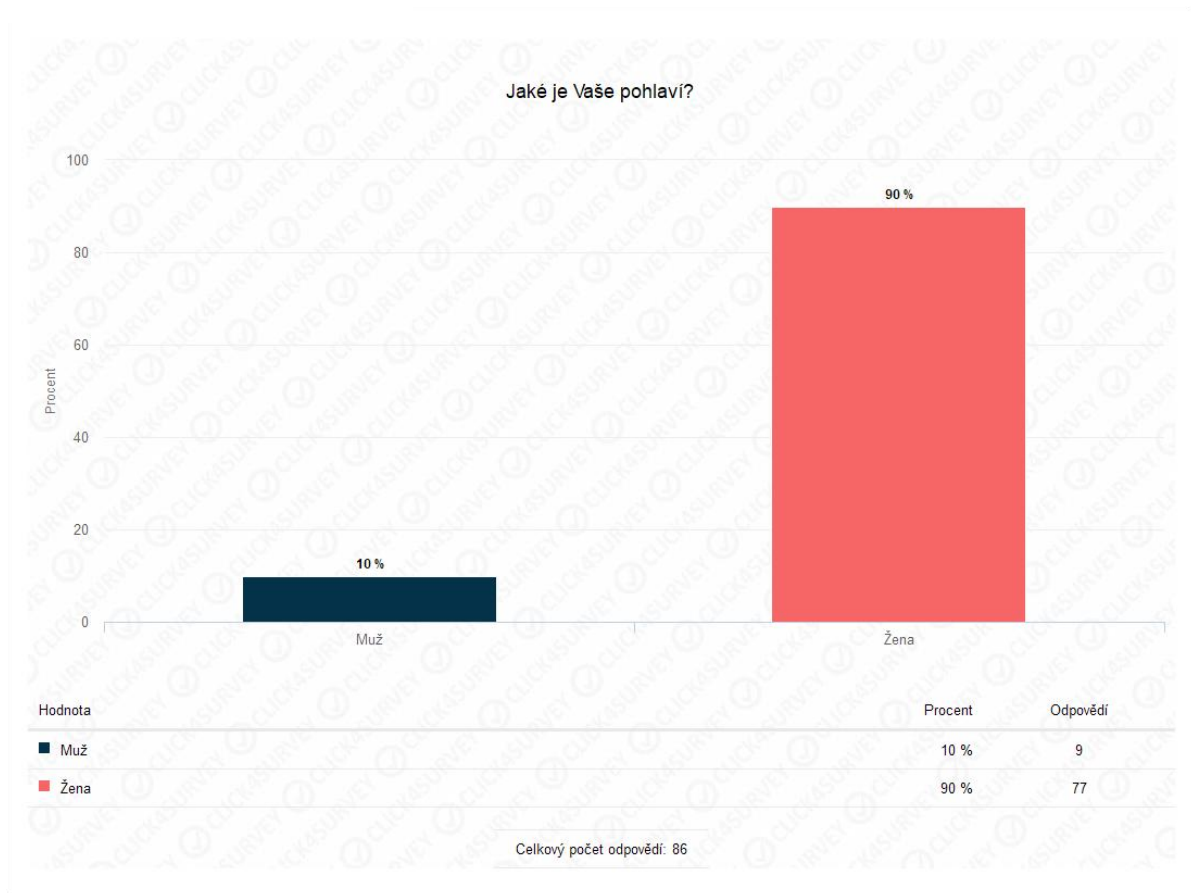
Sběr dat probíhal od 14. 11. 2023 do 18. 1. 2024. Byl proveden metodou dotazníku, kde byly uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky. Dotazník měřil intervalové a poměrové znaky a byl distribuován přes facebookovou skupinu studentů univerzity, s distribucí pomohla i paní doktorka Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph. D. Přes veškerou snahu, aby se dotazník dostal k co nejvíce studentům, jsem obdržela pouze 86 vyplněných dotazníků. Některé vyplněné dotazníky byly z výzkumu vyřazeny, jelikož odpovědi v nich nebyly relevantní. Například respondent uvedl, že má dvě děti, ale na další otázky odpověděl, že děti nemá. Dotazník byl pro všechny dotazované srozumitelný, obsahoval jednoznačné položky bez negativních formulací.

5. Výzkumné metody

Byl proveden smíšený výzkumný design. Otevřené otázky s nominálními znaky byly vyhodnoceny metodou popisné deskriptivní statistiky a data zanesena do grafů. Dotazník obsahoval jednu otevřenou položku s volnou odpovědí. Odpovědi na tuto položku byly slovně přepsány, aby se zachoval celý rozsah dat. Výsledky dotazníku byly popsány metodami deskriptivní statistiky. Jeho cílem bylo popsat zkoumané jevy a názory respondentů, popsat zkoumanou problematiku a odpovědět na výzkumné otázky. Výzkum byl realizován a interpretován jako kvalitativní, pomocí metody dotazování. Dotazník byl vytvořen na základě výzkumných otázek a před distribucí otestován na třech respondentech. Nejdříve bylo provedeno třídění prvního stupně, kdy jsem respondenty rozdělila podle pohlaví a při dalším třídění na rodiče a studenty bez dětí. Poté bylo provedeno třídění druhého druhu, při kterém jsem vybrala respondenty s dětmi, které jsem rozdělila na ženy a muže. Srovnala jsem úspěšnost studentů s dětmi a bez dětí. Cílem bylo odpovědět na otázku, zda se liší studijní průměr, počet absencí a četnost opakování předmětů či zkoušek u studentů s dětmi a bezdětných. Neprovedli jsme však test statistické významnosti, takže nemůžeme tvrdit, že rozdíl je relevantní. U všech respondentů jsme vyhodnocovali četnost odpovědí na otázky, u studentů-rodičů otázky týkající se problematiky rodičovství a studia.

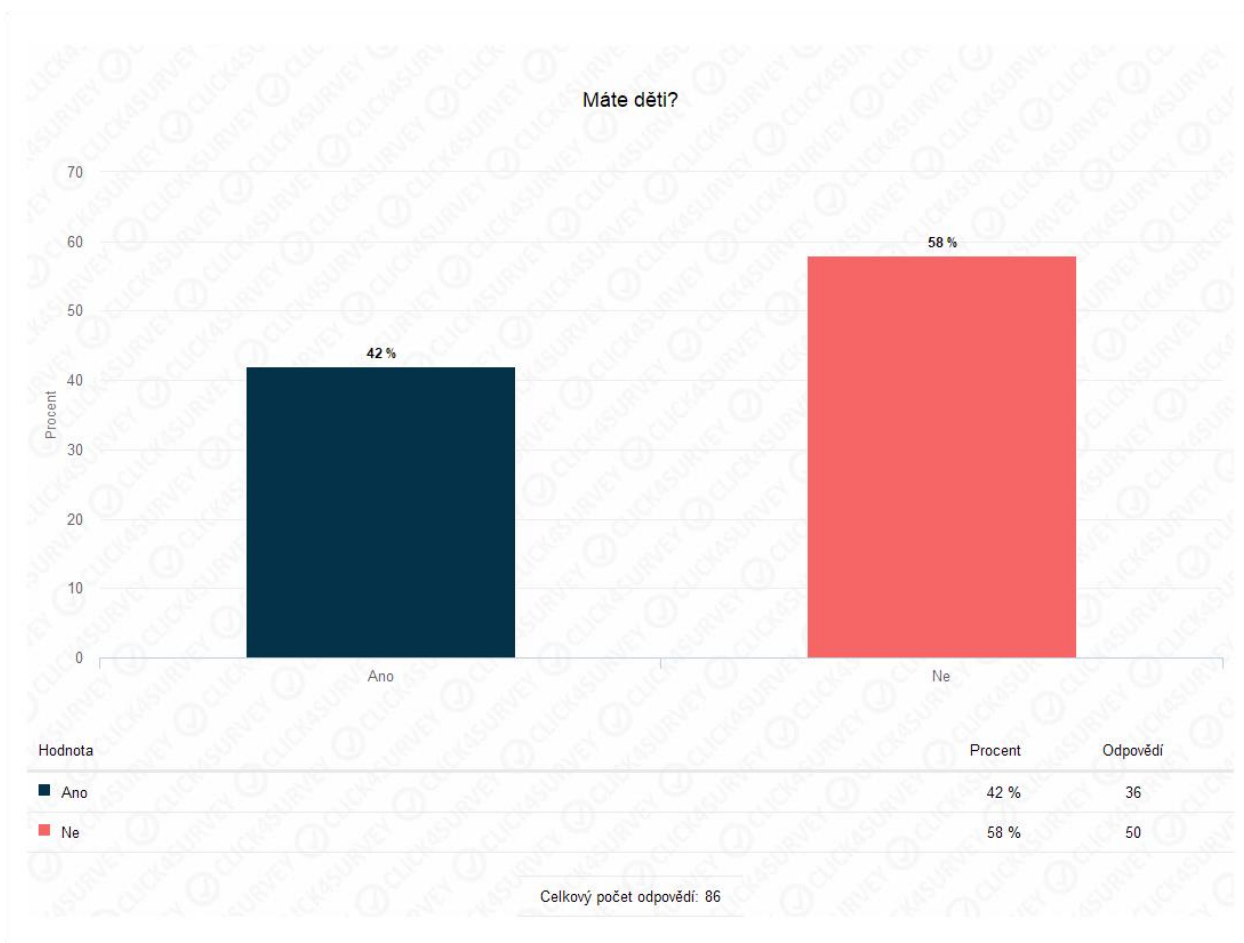
6. Vyhodnocení výsledků výzkumu

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

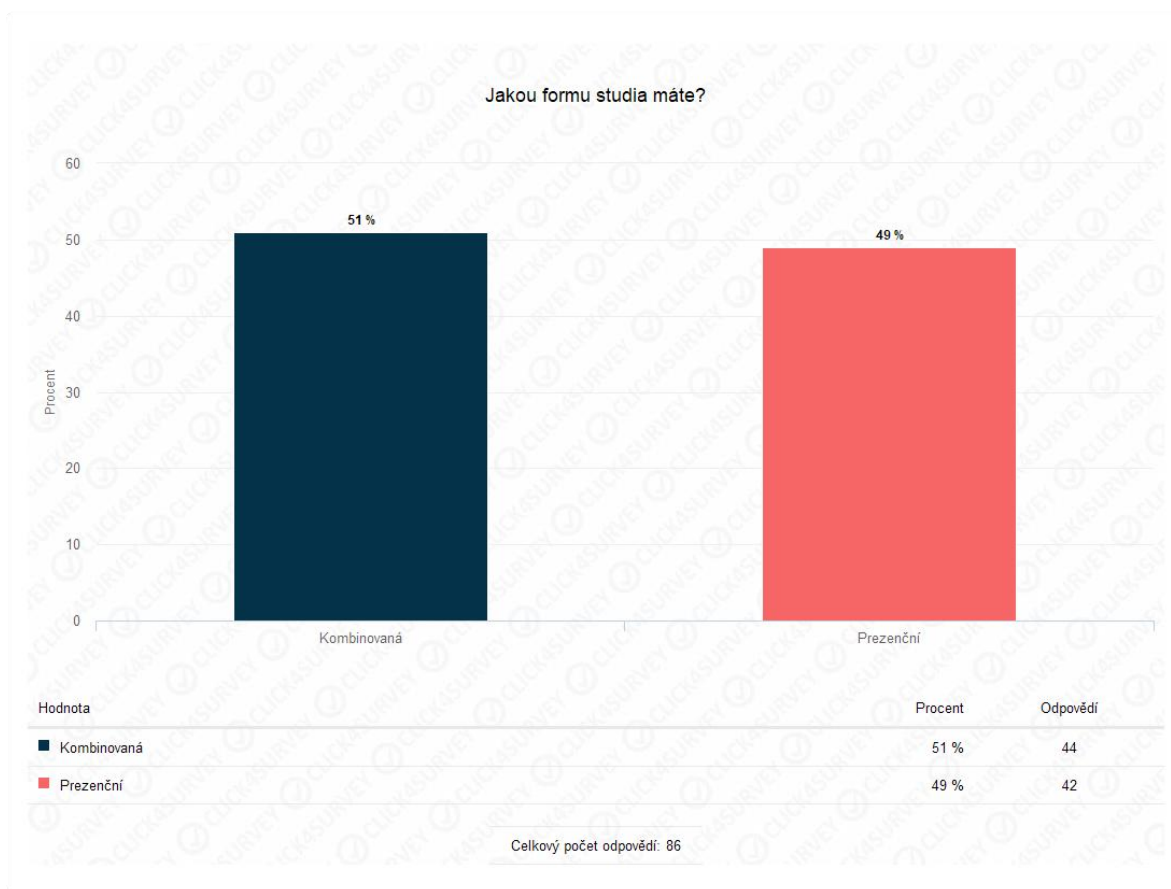
Z grafu výše lze vyčíst, že mezi dotazovanými bylo 90 % žen a 10 % mužů.

Graf č. 2: Četnost studentů s dětmi a bezdětných

Z grafu výše vyplývá, že 42 % respondentů děti má a více než polovina respondentů (58 %) děti nemá.

Graf č. 3: Forma studia respondentů

Z grafu výše vyplývá, že zhruba polovina studentů (51 %) studuje kombinovanou formu a zbytek (49 %) prezenční.

Tabulka č. 1: Počet dětí respondentů

Počet studentů	Počet jejich dětí
7	1
24	2
3	3
2	4

Tabulka č. 2: Počet dětí v závislosti na formě studia

	Ženy	Muži
Prezenční studium	0	0
Kombinované studium	33	4

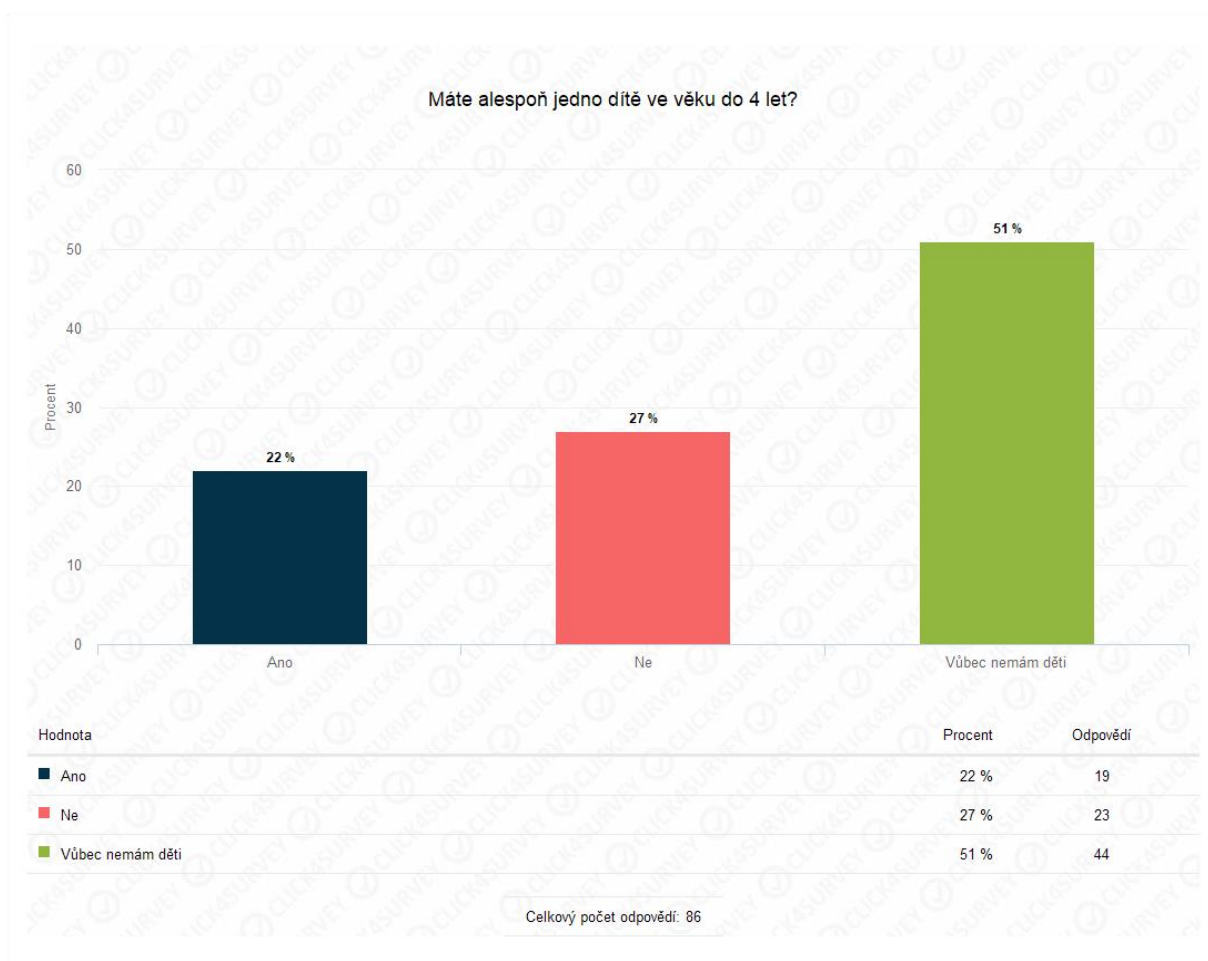
Z tabulky lze vyčíst, že z dotazovaných studentů má děti 33 žen a 4 muži. Jedná se o studenty kombinovaného studia.

V tabulce níže vidíme, že studenti s dětmi mají sice vyšší absenci, ale i lepší studijní průměr než studenti bez dětí, kteří mají absenci nižší. Studentů-rodíčů opakovalo předmět 13, studentů bez dětí 17. Pouze 7 % studentů-rodíčů uvedlo, že důvodem opakování byly problémové situace spojené s dětmi, 30 % studentů opakovalo předmět/zkoušku z jiných důvodů.

Tabulka č. 3: Srovnání úspěšnosti studentů s dětmi a bez dětí

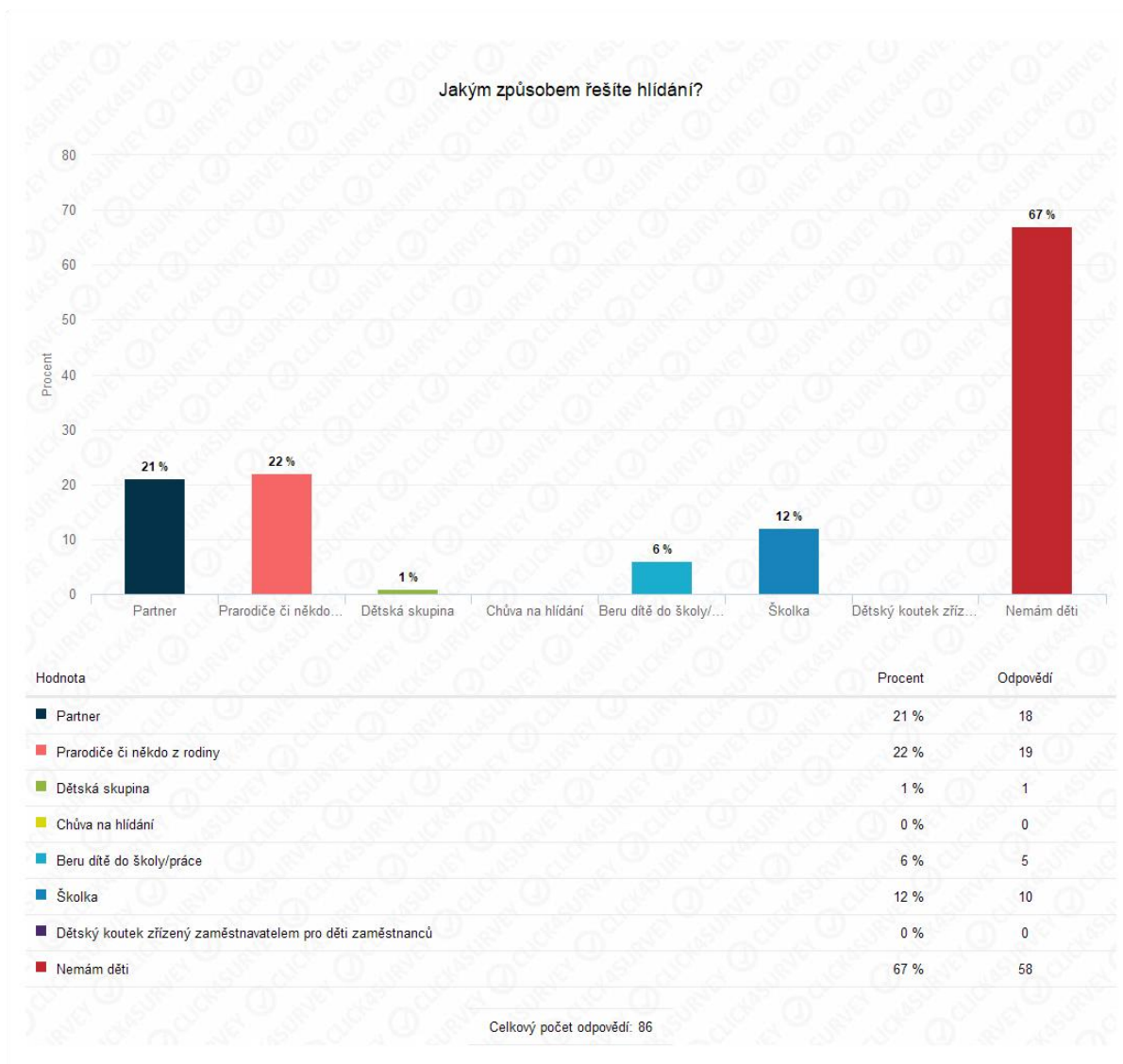
	Studijní průměr za rok 2022/2023	Průměrný počet hodin týdně	Průměrná absence v hodinách týdně	Počet studentů opakujících předmět/zkoušku
S dětmi	2,092	18,33	1,5	13
Bez dětí	1,75	18,33	0,34	17

Graf č. 4: Věk dětí respondentů

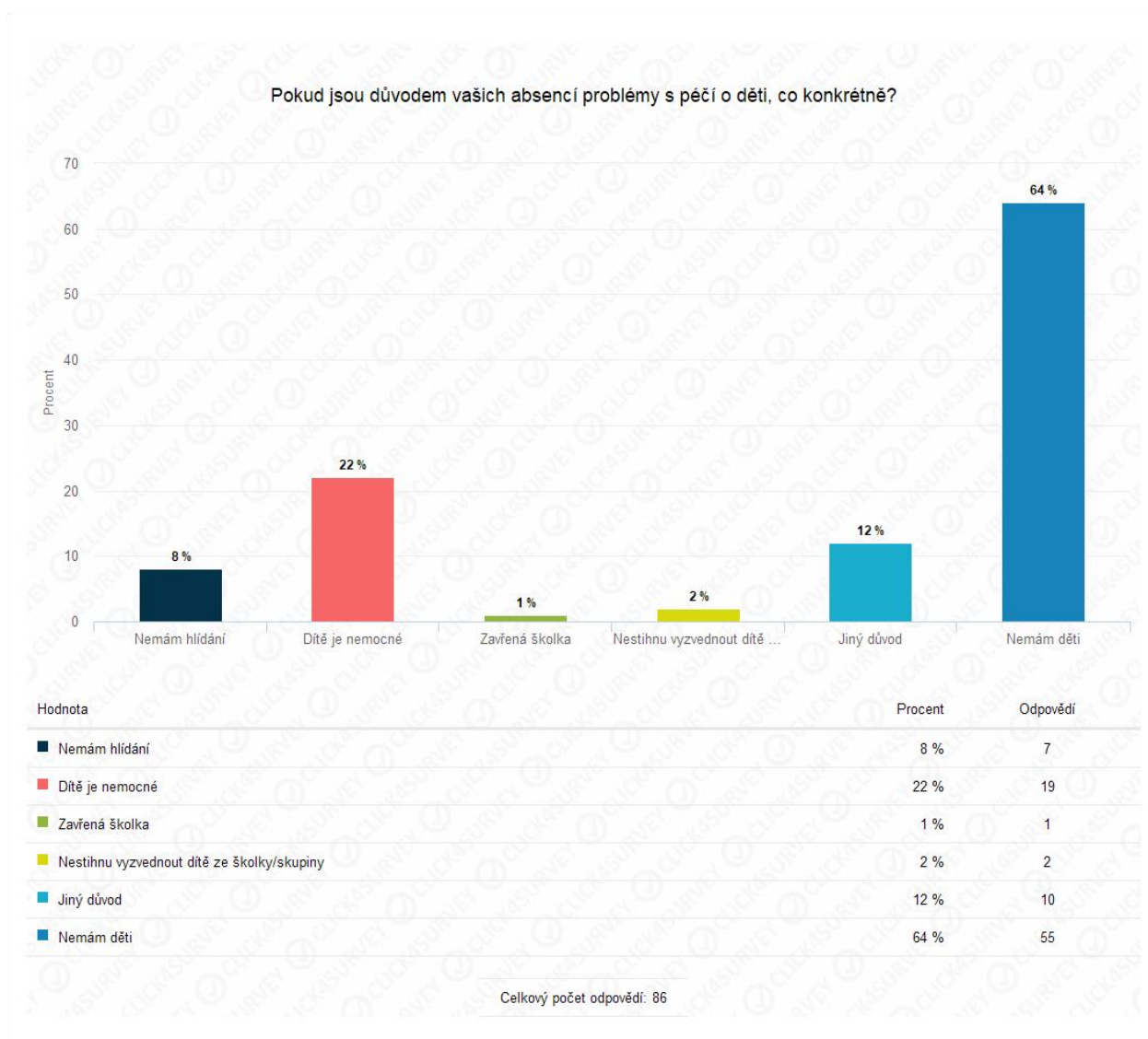
Z grafu výše lze vyčíst, že 22 % dotazovaných má alespoň jedno dítě ve věku do 4 let, 27 % má starší děti.

Graf č 5: Zajištění péče o dítě v době školní docházky

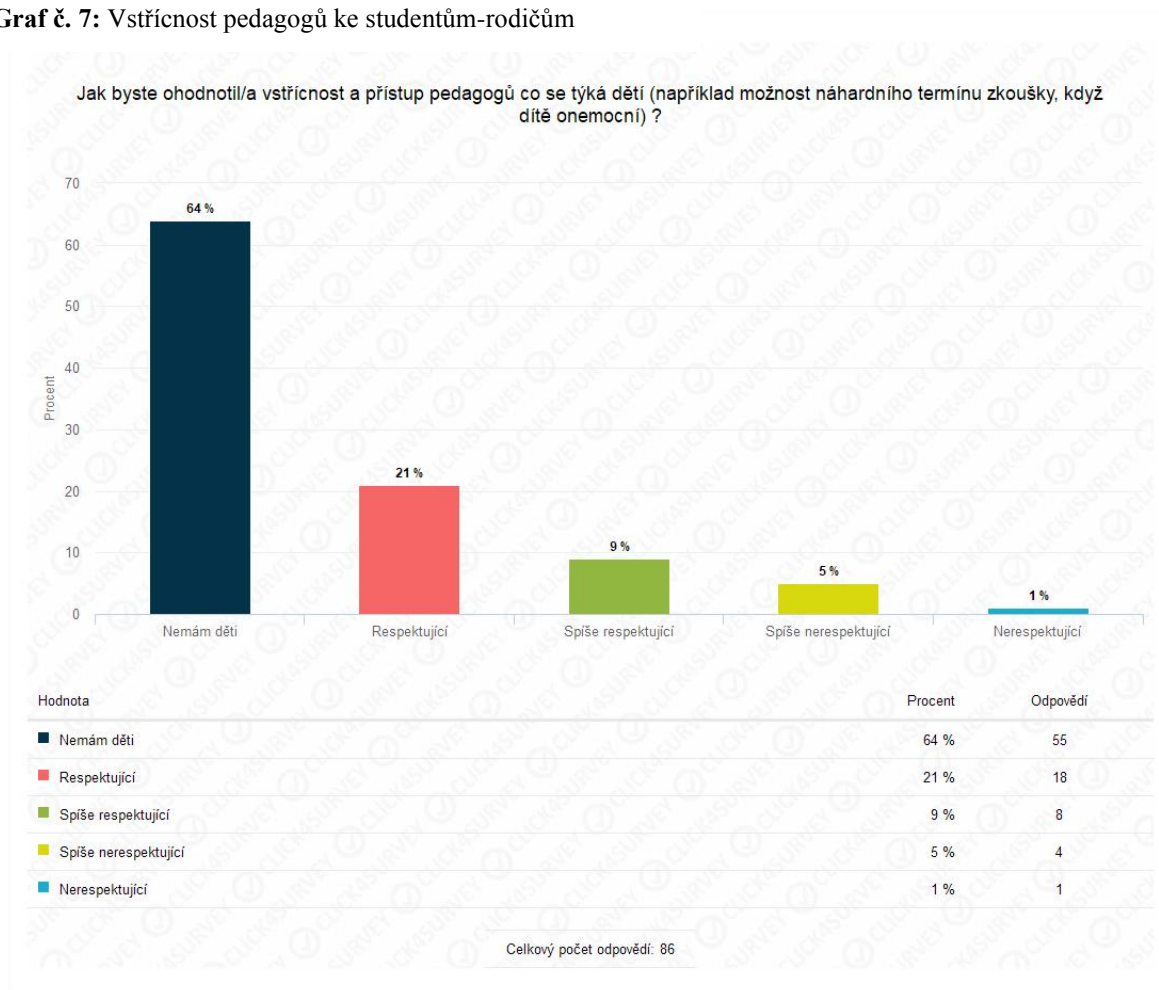
Z grafu vyplývá, že 22 % dotazovaných zajišťuje péči o dítě v době školní docházky pomocí prarodiče či někoho z rodiny. 21 % pomocí partnera, ve 12 % školka, 6 % dotazovaných bere dítě do školy a 1 % dává dítě do dětské skupiny. Chůvy či dětské koutky zřízené zaměstnavatelem nevyužívá nikdo.

Graf č. 6: Příčiny absence ve škole

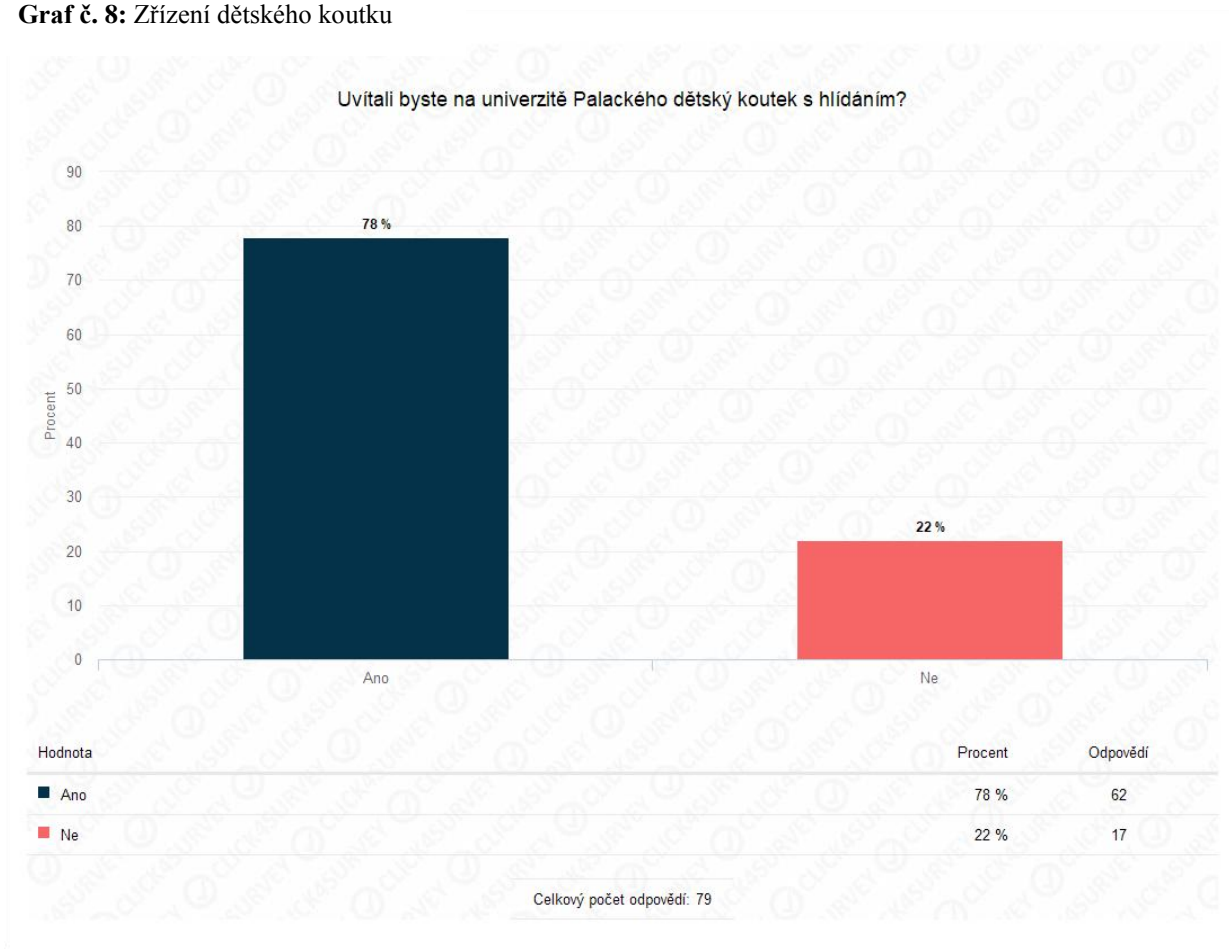
Z grafu lze vyčíst, že jako hlavní problém, kvůli kterému dochází k absenci, uvádí většina (22 % dotazovaných) nemoc dítěte, 2 % uvádí skutečnost, že nestihnou vyzvednout dítě ze školky/skupiny, 1 % uvádí zavřenou školku. 12 % dotazovaných uvádí jiný důvod. Nejčastěji je jiným důvodem nemoc, jako další uvádí to, že nechtějí jít na přednášku, jelikož jim nedává smysl, na třetím místě uvádí pracovní důvody.

Graf č. 7: Vstřícnost pedagogů ke studentům-rodičům

Z grafu vyplývá, že 21 % dotazovaných považuje přístup pedagogů při problémech s péčí o dítě za respektující, 9 % spíše respektující, 5 % spíše nerespektující a 1 % nerespektující.

Graf č. 8: Zřízení dětského koutku

62 studentů by uvítalo dětský koutek na univerzitě. 17 respondentů by dětský koutek neuvítalo.

Jak vnímáte studium s dítětem?

Všichni respondenti se shodli, že studium s dítětem je časově náročné a stresující, zejména pro svobodné matky.

„Dá se to zvládnout, pokud je dítě ve školce nebo hlídáno partnerem.“

„Je to náročné na vytváření volného času nejen pro docházku, ale také učení se/vypracovávání projektů. Bez rodinného zázemí (partner, babičky, švagrové) ani ránu.“

„Je to náročné, avšak díky pomoci rodiny mohu jezdit na přednášky. Velká nevýhoda je, že nejsou na univerzitě prostory, kde by mohli přečkat, hrát si atd., než skončí přednášky. Ten pidi koutek na přebalování opravdu nestačí.“

„Je to náročné, celý den se věnují dceři a večer místo času pro sebe se věnuji školním povinnostem.“

„Je to samozřejmě náročnější, podobně jako studium se zaměstnáním. Děti mne zaměstnávají a nemám tolik času a prostoru věnovat se škole.“

„Je to určitě náročnější ve všech ohledech, než když člověk děti nemá. Je potřeba si čas dostatečně zorganizovat a volný čas využít k učení a seminárním pracím.“

„Není čas na prokrastinaci. Je to všechno můj volný čas bez dítěte. Udržuje mi mozek v chodu.“

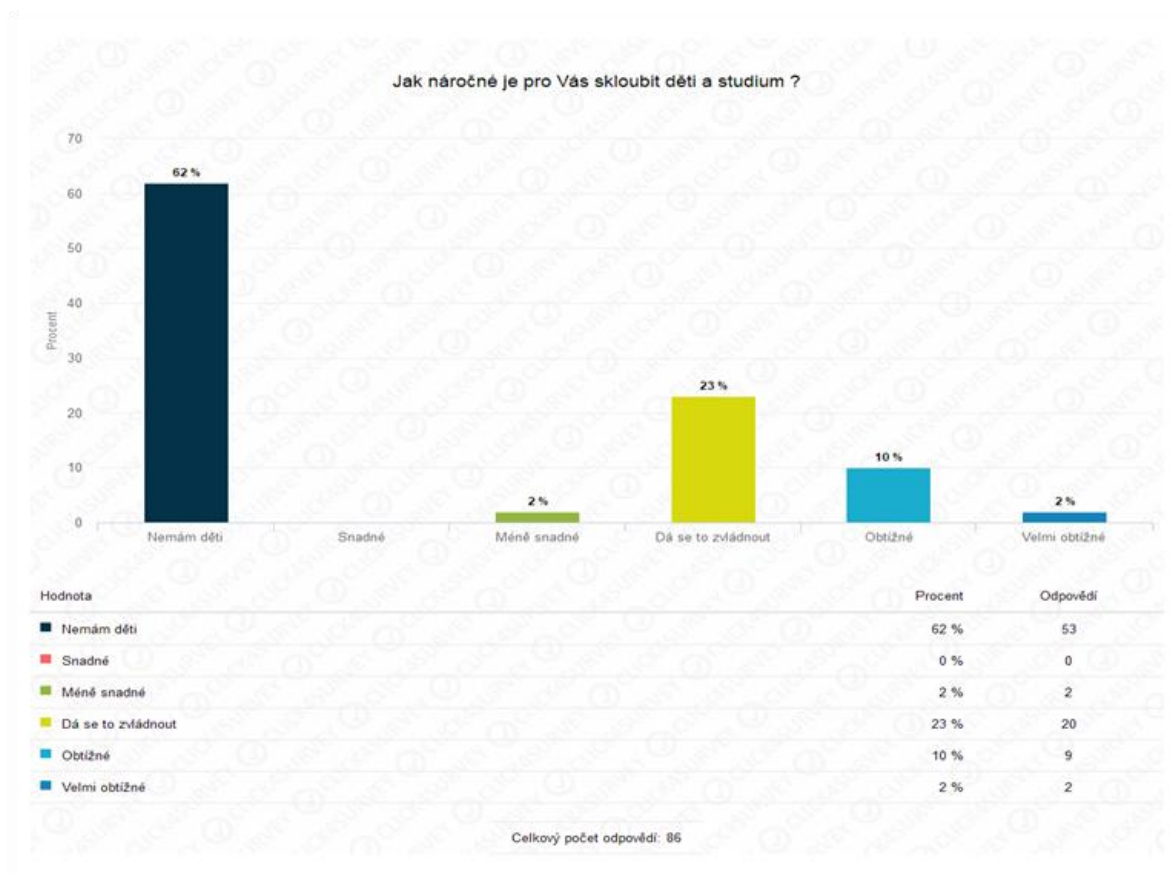
„Obdivuji každou (muže neřeším, ti si nemají nač stěžovat ani jako otcové...), kdo studuje s malými dětmi. Já počkala, až děti odrostou – 10 a 13 let.“

„V minulosti jsem studovala jiný obor kombinovaně s malým dítětem. Byla jsem primární pečující rodič. Nyní mám děti tři a jsem samoživitelka. Lépe se studovalo s malým dítětem. Měla jsem více prostoru na učení, když spal. Nyní, když jsou děti větší a je jich víc, tak skloubit děti, práci (mám dvě práce), školu, je mnohem náročnější a vyčerpávající.“

„Velmi komplikované. Vždy je nutné zajistit hlídání, babičky chodí do práce – musí tedy čerpat dovolenou. Samotná příprava na studium je velmi komplikovaná, vše probíhá výhradně v noci, když děti spí.“

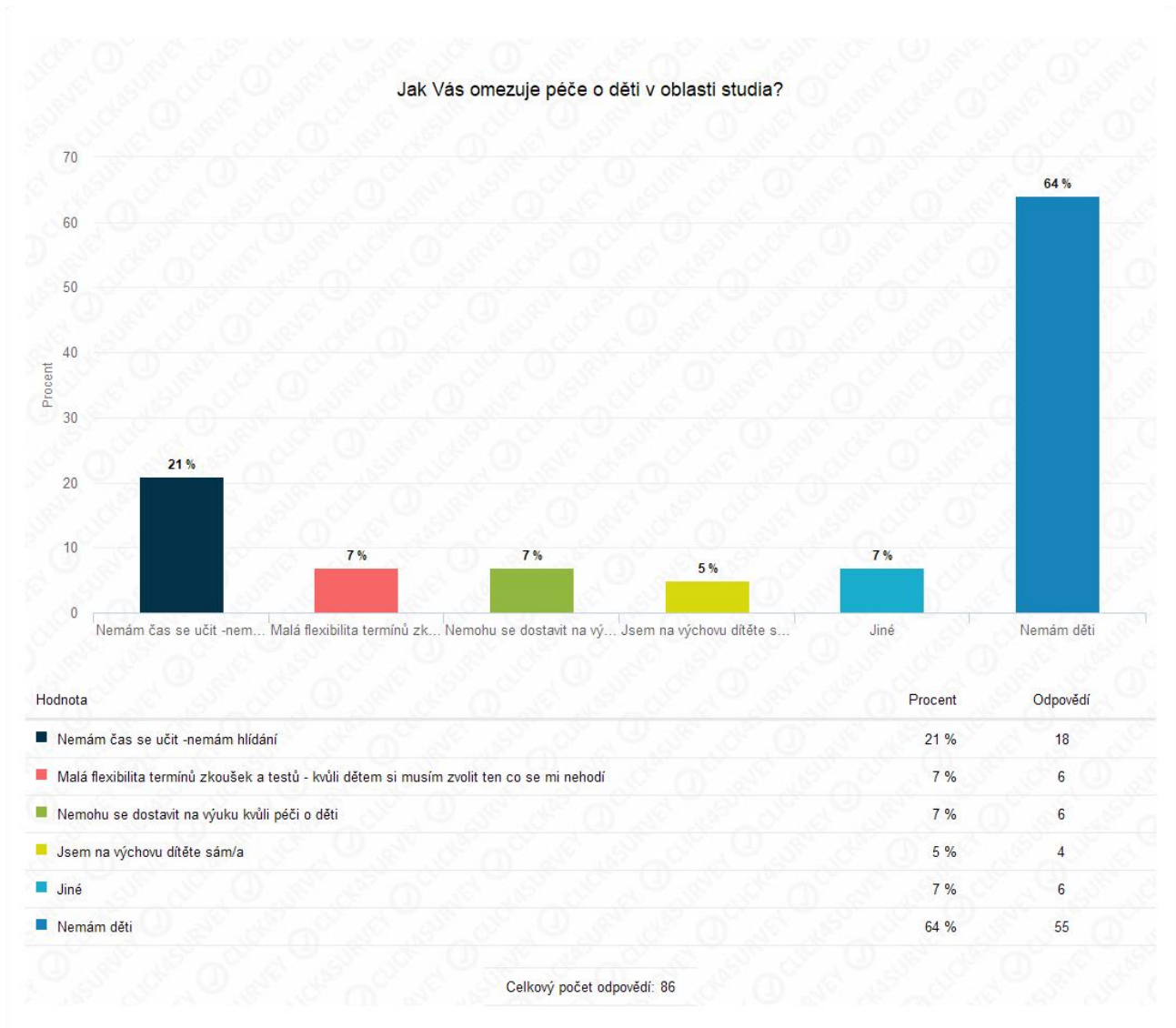
„Více náročné na čas spojený se studiem.“

Graf č. 9: Skloubení rodičovství a studia

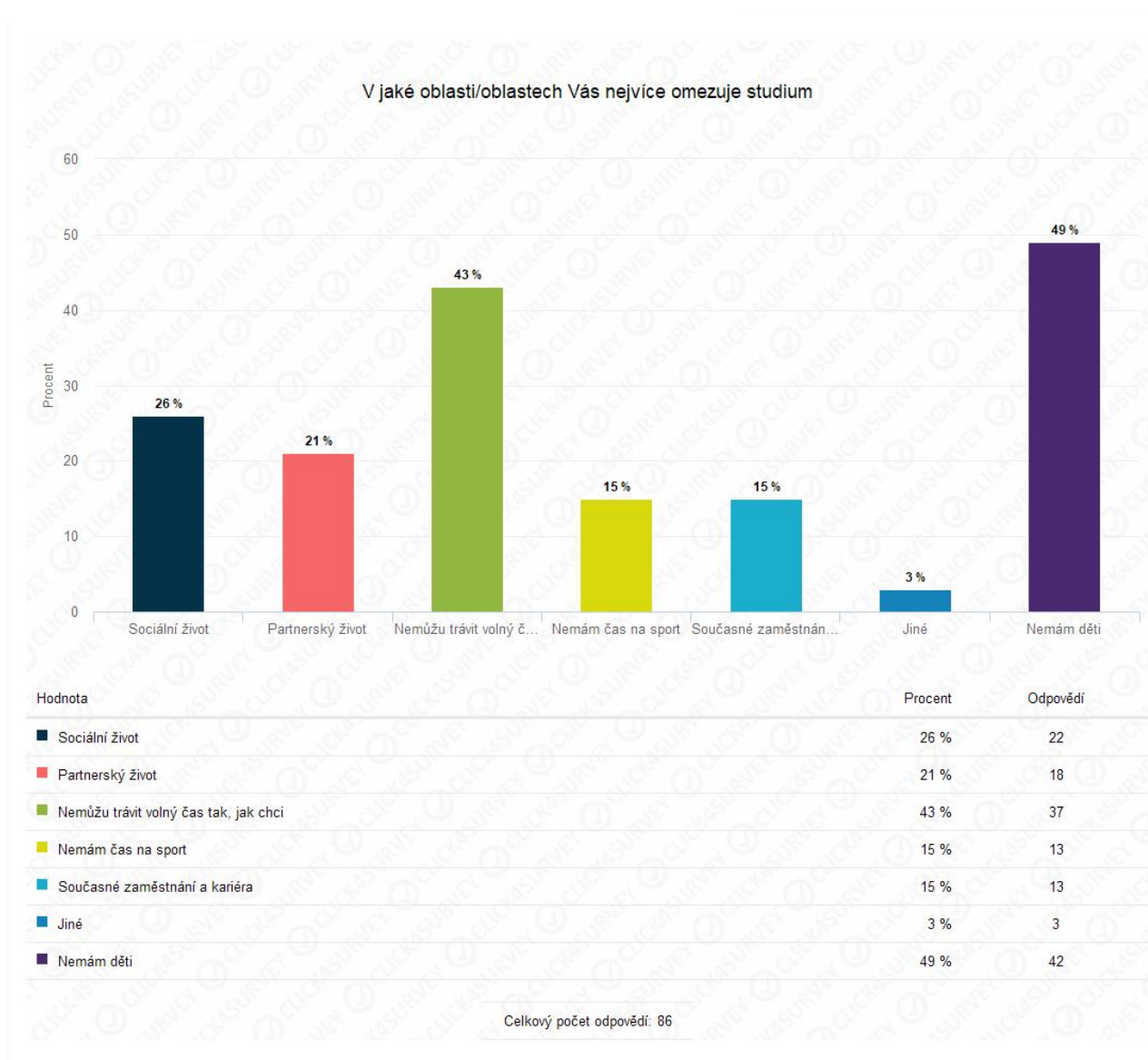
Z grafu výše se podle většiny – 23 % respondentů dá studium s dětmi zvládnout, pro 10 % je to obtížné, pro 2 % velmi obtížné.

Graf č. 10: Omezení ve studiu

Z grafu můžeme vyčíst, že 21 % studentů uvedlo jako omezení nemožnost se učit, protože nemají hlídání. 7 % uvedlo malou flexibilitu termínů zkoušek, 7 % uvedlo nemožnost dostavit se na výuku, 5 % uvedlo jako důvod skutečnost, že jsou na výchovu dítěte sami. Jako jiné uvedli studenti, že nemohou dítěti věnovat tolik času, kolik by chtěli, dítě jim omezuje čas, který mají na seminární práce a omezení v organizaci studia spojené s nečekaným onemocněním dítěte apod.

Graf č. 11: V jakých oblastech je studium s dítětem omezující

Z grafu vyplývá, že 43 % studentů studium s dítětem omezuje v trávení volného času, 26 % v sociálním životě, 21 % v partnerském životě, 15 % v časových možnostech pro sport, 15 % studentů jsou omezeni v oblasti zaměstnání a kariéry.

6.1 Interpretace výsledků

Mezi dotazovanými bylo 90 % žen a 10 % mužů. Předpokládáme, že většina respondentů byla z pedagogické fakulty, kde přece jen stále převažují ženy. Zhruba polovina respondentů (51 %) studují kombinovanou formu a zbytek (49 %) prezenční. 42 % respondentů má děti a více než polovina respondentů 58 % děti nemá. 22 % dotazovaných má alespoň jedno dítě ve věku do 4 let, 27 % má starší děti. Předpokládáme, že důvodem je fakt, že zhruba polovina studentů byli studenti prezenčního studia, kteří ještě většinou vzhledem k věku a finanční situaci děti nemají. Z tabulek můžeme vyčíst, že děti má 33 žen a 4 muži. Jedná se o studenty kombinovaného studia. Z oslovených studentů prezenčního studia nemá děti žádný. Nejčtenější počet dětí u respondentů jsou 2 děti – 24 respondentů uvedlo, že má 2 děti. Z respondentů, kteří mají děti do 4 let, jen 15 % uvedlo, že jsou primárním pečovatelem. Většina respondentů s dětmi jsou ženy-matky, které jsou považovány za primární pečovatele. Tím pádem jsme očekávali, že se poměr žen bude rovnat poměru primárních pečovatelů. V dnešní době ale není neobvyklé, že jde na rodičovskou dovolenou muž.

Studenti s dětmi mají sice vyšší absenci, ale i lepší studijní průměr než studenti bez dětí, kteří mají absenci nižší. Důvodem může být to, že se jedná studenty kombinovaného studia, takže o dospělé jedince, kteří léta pracují v oboru a jsou motivováni vyšším finančním ohodnocením spojeným s dosažením vyššího vzdělání. Další motivací k dosahování dobrých studijních výsledků může být snížení/odpuštění poplatku za studium z důvodu dobrého prospěchu. Dalším faktem je, že mírně převažuje počet studentů s dětmi staršími 4 let. U těchto dětí se nemusí řešit hlídání, jelikož navštěvují školu/školku a jsou už relativně samostatné, co se týká sebeobsluhy. Studentů-rodičů opakovalo předmět 13, studentů bez dětí 17. Pouze 7 % studentů-rodičů uvedlo, že důvodem opakování byly problémové situace spojené s dětmi, 30 % studentů opakovalo předmět/zkoušku z jiných důvodů. Tenhle fakt potvrzuje skutečnost, že přístup většiny pedagogů v problémových situacích spojených s dětmi je respektující. Z grafu vyplývá, že 21 % dotazovaných považuje přístup pedagogů při problémech s péčí o dítě za respektující, 9 % spíše respektující, 5 % spíše nerespektující a 1 % nerespektující. Je však otázka, zda pedagogové dotazované skutečně nerespektovali nebo se jedná jen o subjektivní vnímání skutečnosti ze strany dotazovaných. Existují také situace, kdy studenti s dětmi zneužívají své rodičovské role a „vymlouvají se“ na děti, že se kvůli nim nestihli naučit/nemohou jet do školy, ale skutečný důvod je jiný. V tom případě bychom museli provést hlubší výzkum a dotázat se respondentů, v čem konkrétně viděli nerespektující přístup.

Dále 22 % dotazovaných zajišťuje péči o dítě v době školní docházky pomocí prarodiče či někdo z rodiny, 21 % pomocí partnera, ve 12 % pomáhá školka, 6 % dotazovaných bere dítě do školy a 1 % dává dítě do dětské skupiny. Chůvy či dětské koutky zřízené zaměstnavatelem nevyužívá nikdo. Chůvy jsou finančně nákladná služba, zejména pokud se jedná o chůvu z agentury. Navíc každý zodpovědný rodič si předem prověří osobu, kterou nechá hlídat své dítě a která bude trávit čas v jeho domě. To stojí také nějaké úsilí. Co se týká koutků zřízených zaměstnavateli, není jich zatím v České republice mnoho. Tento trend je u nás prozatím „v plenkách“. Nejčastější volbou péče o dítě jsou prarodiče, na druhém místě partner. Jde o bezplatnou variantu hlídání, kdy dítě zůstane se svými blízkými.

Jako hlavní problém, kvůli kterému dochází k absenci, uvádí většina, 22 % dotazovaných, nemoc dítěte, 2 % uvádí skutečnost, že nestihnou vyzvednout dítě ze školky/skupiny, 1 % uvádí jako důvod absence zavřenou školku. 12 % dotazovaných uvádí jiný důvod – nejčastěji svou nemoc, jako další uvádí to, že nechtějí jít na přednášku, jelikož jim nedává smysl, na třetím místě uvádí pracovní důvody. Nemoc dítěte nebo studenta je problém, který dětský koutek nevyřeší. Rozhodně není vhodné cestovat s nemocným dítětem do školy a nechávat ho v koutku, kde se může jeho stav zhoršit, či může nakazit ostatní děti. Ostatní problémy, jako je zavřená školka, omezená dovolená v práci pro osobu, která dítě hlídá, či nemožnost hlídání, dětský koutek vyřešit může. Někteří respondenti uvedli, že na přednášky nechodí, jelikož nejsou povinné, nedávají jim smysl apod. Tyhle postoje mohou souviset právě s nedostatečnou motivací studentů. Ta může být způsobena právě tím, že si ke škole vytvořili určité negativní postoje, protože měli problém s péčí o dítě kvůli chybějícím podpůrným opatřením na univerzitě.

62 studentů by uvítalo dětský koutek na univerzitě. 17 respondentů by dětský koutek neuvítalo. Předpokládáme, že se jedná o ty, kteří děti nemají nebo mají děti již školou povinné. Všichni respondenti se shodli, že studium s dítětem je časově náročné a stresující, zejména pro svobodné matky. Čas, který by mohli věnovat studiu, musí věnovat péči o děti. Podle respondentů je potřeba umět si zorganizovat čas tak, aby se stihli naučit na zkoušku, či napsat seminární práci do určitého termínu. Souhlasíme s tím, že jsou organizační a komunikační dovednosti potřeba více než u ostatních skupin studentů. Každé dítě je jiné a má jiný režim, jinou povahu apod. Pouze rodič jej zná nejlépe a může si podle toho zorganizovat čas. U novorozenců a kojenců bývá s organizací času větší problém, jelikož si sami rodiče zvykají na novou roli a povinnosti, zejména pokud se jedná o první dítě. Jedna respondentka uvedla, že se učí a připravuje do školy výhradně v noci, když dítě spí. Je to samozřejmě jedna

z variant, ale z dlouhodobého hlediska může nedostatek spánku vést k psychickému i tělesnému vyčerpání. Nedostatek spánku má negativní vliv na imunitu, takže se může stát, že student onemocní a nemůže absolvovat zkoušku či dokončit práci v daném termínu. Tohle řešení je z dlouhodobého hlediska kontraproduktivní. Respondenti uvádí, že bez podpory členů rodiny, kteří hlídají dítě, by to nezvládli. Jedna respondentka dokonce uvedla, že jí chybí na univerzitě prostory, kde by si dítě mohlo hrát a pobývat po delší dobu. Podle většiny – 23 % respondentů se dá studium s dětmi zvládnout, pro 10 % je to obtížné, pro 2 % velmi obtížné.

21 % studentů uvedlo jako omezení nemožnost se učit, protože nemají hlídání. 7 % uvedlo malou flexibilitu termínů zkoušek, 7 % uvedlo nemožnost dostavit se na výuku, 5 % uvedlo jako důvod skutečnost, že jsou na výchovu dítěte sami. Jako jiné důvody studenti uvedli fakt, že nemohou dítěti věnovat tolik času, kolik by chtěli, dítě jim redukuje čas, který mají na seminární práce, omezení v organizaci studia spojené s nečekaným onemocněním dítěte apod. 43 % studentů s dítětem studium omezuje v trávení volného času, 26 % v sociálním životě, 21 % v partnerském životě, 15 % v časových možnostech pro sport, 15 % studentů jsou omezeni v oblasti zaměstnání a kariéry. Studium s dítětem má tedy nejvyšší dopad na volný čas, sociální a partnerský život. Tyto sféry jsou však důležité k uspokojování psychických potřeb jedinců a jejich dlouhodobé omezování může vést k rozpadu partnerských a jiných sociálních vztahů.

7. Diskuse

Najdeme velké množství literatury, internetových příruček, výzkumů a jiných zdrojů zabývajících se zvládnutím rodičovství a zaměstnání. Když jsme hledali zdroje k tématu téhle práce, bylo to o hodně složitější, než se očekávalo. Možná je to tím, že zaměstnání je nutnost pro každého člověka, každý musí chodit do práce, aby uživil rodinu. Studium je dobrovolné, a ačkoli v posledních letech stoupá počet jedinců, kteří studují a zároveň mají děti, je tato problematika ve společnosti opomíjena. Určitě by se psychologové a pedagogové měli zaměřit na problematiku zvládnutí rodiny a vzdělávání – studia. Pokud na některé univerzitě stoupá počet neúspěšných kombinovaných studií, příčina může být právě v rodičovství studentů. Bylo by jistě přínosné, aby se univerzity zabývaly studenty s dětmi, prováděly u nich analýzu potřeb, dostaly od nich zpětnou vazbu, jaká podpůrná opatření by jim studium ulehčila. Pokud má student například problémové či hendikepované dítě, měla by mu univerzita pomoci situaci zvládnout a poskytnout mu podporu, aby úspěšně dostudoval. V USA jsou univerzity na problematiku rodičovství a studia připraveny lépe. Proběhlo tam mnoho výzkumů týkajících se opatření vhodných pro děti (family friendly politiky) Na základě podnětů univerzity zřídily zázemí pro děti a zóny pro studenty s dětmi. Funguje tam pro studující rodiče finanční podpora, univerzitou spolufinancované bydlení a strava i pro děti. Když fungují na českých univerzitách podpůrná opatření jako ubytovací stipendia, sociální stipendia, ubytování pro studenty, podpůrná opatření pro studenty s handicapem, proč nefungují podpůrná opatření i pro studenty s dětmi?

Sirovátka a Hora (2008) tvrdí, že se v posledních letech zmenšuje počet prarodičů, kteří se podílejí na výchově. Stejně tak Junová a Rydvalová (2011) tvrdí, že dříve trávili prarodiče s dětmi více času, jelikož se nyní zvyšuje věk odchodu do důchodu. Na druhou stranu dle našich zkušeností právě vzhledem k tomu, že rodiče jsou pracovně, někdy i studijně vytížení, využívají hojně hlídání ze strany prarodičů. Samozřejmě i prarodiče mají velkou roli ve vývoji dítěte, ale neměli by nahrazovat rodiče. Nehledě na to, že prarodičům ubývá psychické i tělesné schopnosti. A právě tohle souvisí s bodem výše. Jelikož stále hodně zaměstnavatelů a univerzit nemá zavedená podpůrná opatření nebo je má zavedená jen v omezené míře, jsou rodiče nuceni „odkládat“ děti k prarodičům, kteří s nimi tráví čas mnohdy nad rámec svých sil. Jde také o to, že ne všichni mají s prarodiči dobrý vztah, nebo už dokonce prarodiče nemusí být naživu. Někteří rodiče nežijí v blízkosti prarodičů, takže v těchto případech pravidelné hlídání ze strany prarodičů také nepřipadá v úvahu. Samozřejmě existují placené služby pro hlídání dětí, ale to znamená v době současné inflace velkou

finanční zátěž pro rodiče. Podle Marksové Tominové (2009) existují zaměstnavatelé, kteří matce dovolí vzít si miminko do zaměstnání, do kanceláře. V praxi jsme se však s tímto nikdy nesešli a zastáváme názor, že péče o dítě během práce značně snižuje efektivitu práce. Děti mají své typické projevy, které mohou v zaměstnání rušit kolegy či zákazníky. Navíc se může stát, že matka nevěnuje dostatečnou pozornost práci a dojde k chybám.

Můžeme vidět, že univerzity bez podpůrných opatření mají vyšší počet přerušených a ukončených studií než ty s nimi. Lze sledovat, že počet studentů, kteří úspěšně absolvovali studium, je vyšší u univerzit s podpůrnými opatřeními než u univerzit bez nich. Jelikož jsme nedělali podrobné výzkumy u neúspěšných studentů na daných univerzitách, nemůžeme tvrdit, že příčina vyššího počtu absolventů je právě dostupnost podpůrných opatření pro děti. Samozřejmě záleží také na tom, na jaké fakultě se koutek či školka nachází. Pokud jsou fakulty od sebe vzdáleny i několik kilometrů, snižuje to dostupnost a využitelnost koutku pro všechny studenty. Hlavně ty nejmenší děti chtějí mít matky na dosah, aby mohly přijít, pokud by se něco dělo nebo by dítě mělo hlad. Dětské koutky nejsou upraveny žádnými právními předpisy. Dnes je právně ukotveno téměř vše, a pokud by právní řád stanovil organizační, architektonické, hygienické a personální podmínky, tak by to mohlo vést k větší důvěře rodičů děti do dětských koutků dávat. Pokud univerzity nemají prostory pro dětský koutek, mají možnost buď spolupracovat s externími zařízeními a přispívat studentům na jejich využívání, nebo zřídit dětský koutek mimo svou budovu. Zázemí pro děti by bylo studenty oceněno i v univerzitních knihovnách. Jsou to prostory, kam chodí studenti většinou po výuce a v době, kdy jsou zavřené školky a školy. Studenti jsou nuceni trávit tam hodně času studiem, hledáním knih apod. Po vzoru USA by rodiče určitě uvítali studovnu, kde budou hračky, nábytek a vybavení vhodné pro dítě, aby se zabavilo, zatímco oni se budou věnovat studiu. Dostupnost knihovny a zdrojů samozřejmě souvisí se studijní úspěšností.

Marksová-Tominová uvádí, že rozšíření firemních center pro děti je u nás v začátcích. Autorka v knize *Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se* uvádí, že pracovala v nakladatelství, které jako jedna z prvních firem u nás zřídila v jedné místnosti dětský koutek, kde matky společně platily za chůvu, která jim tam hlídala děti. Ačkoli od vydání knihy uběhlo patnáct let, firemní zařízení u nás stále nejsou moc rozšířená. V rámci profesního života jsem navštívila několik prestižních firem. Žádná z nich však nedisponovala žádným zázemím pro děti. Pokud by zaměstnavatelé disponovali zázemím pro děti, školkami či koutky, mohly by zaměstnankyně pracovat dále i při mateřské/rodičovské dovolené, byť na částečný úvazek. Zaměstnavatelé by ušetřili náklady a administrativu na školení nových

zaměstnanců. Jistým způsobem spolu souvisí podpora studentů s dětmi a podpora zaměstnanců s dětmi. Pokud univerzity neposkytují zázemí pro děti, může to vést k poklesu úspěšnosti absolventů, a tím pádem k nedostupnosti kvalifikovaných pracovníků, kteří by mohli nahradit zaměstnankyně, které odešly na mateřskou dovolenou. Dětské koutky na univerzitách by mohly ovlivnit faktory úspěšnosti na úrovni instituce i na úrovni studenta. Studentům předškolního vzdělávání by mohla práce chůvy v koutku posloužit jako praxe, takže by univerzita nemusela platit externí zaměstnance. Podle výzkumu Wiedera a kol. z roku 1996 má stres ze studia vliv na životní styl studentů, kteří podléhají kouření, alkoholu a konzumaci nezdravého jídla. Dle mého názoru však mechanismus funguje naopak. Nezdravá životospráva vede ke snížené odolnosti vůči stresu, zejména v době, kdy se nešířila taková osvěta o zdravém životním stylu. Když uvedu tuto problematiku do širšího kontextu, rozhodnutí o účasti dospělého na vzdělávání ovlivňuje sociální klima, okolí a vztahy, životní situace (rodina, finanční situace). Podle výzkumů ze západních zemí jsou překážkou ve vzdělávání dospělých nedostatek péče o děti, nedostatek času a informací. (Beneš, 2008). Zde vidíme, že se jedná o globální problém ovlivňující rozhodování dospělých lidí s dětmi o dalším vzdělávání. Podpůrná opatření na univerzitách by vyřešila problém s péčí o děti, a tím pádem i nedostatek času. Nebylo by na škodu, aby měla univerzita na webových stránkách sekci s informacemi a tipy pro uchazeče s dětmi.

Výzkum však má i slabé stránky. Několik kroků bychom příště provedli jinak. Do dotazníku bychom zahrnuli i zaměstnance univerzity, jelikož dětský koutek je určen i pro jejich děti. Provedli bychom stratifikovaný výběr, při kterém bychom z každé fakulty vybrali určité množství studentů s dětmi. Snažili bychom se o lepší distribuci dotazníků mezi studenty s dětmi. V dotazníku bychom doplnili filtrační položku, která by vyselektovala studenty, kteří mají děti starší šesti let, jelikož ty už mohou navštěvovat školu/školku a v koutku by je to nejspíš ani nebavilo. Do výzkumu bychom zahrnuli i uchazeče o studium, kteří si podali přihlášku. Zmapovali bychom, kolik mají dětí, případně zda mají zařízenou péči a hlídání na dobu školní docházky, zda by uvítali dětský koutek. Mezi dotazovanými studenty s dětmi byli pouze čtyři muži. To je dáno tím, že s dětmi jsou doma matky na mateřské dovolené. Navíc dotazovaní muži uvedli, že nejsou primárními pečovateli o děti. Z výzkumu vyplynulo, že studenti s dětmi mají vyšší studijní průměr a méně jich opakuje předměty/zkoušky než studentů bez dětí. Zde ale může hrát roli více faktorů. Je možné, že právě studenti s dětmi či ti, co je plánují, si vybírají univerzity s koutkem, takže na univerzitě máme pouhé minimum studentů-rodíčů. Ve výzkumném vzorku je více bezdětných. Mnoho studentů uvedlo, že jim

děti hlídá někdo z rodiny či partner. Ten si však musí vzít v práci dovolenou, kterou by mohl využít jinak, pokud by byl k dispozici dětský koutek. Čtyři studenti uvedli, že přístup pedagogů k problémům s péčí o dítě je spíše nerespektující a jeden uvedl, že nerespektující. Tady ale můžeme polemizovat, zda se nejedná o subjektivní názor. Možnou variantou by bylo jít více do hloubky a dotázat se, v jakých oblastech je přístup nerespektující a na jaké fakultě k tomu přístupu dochází.

Z výzkumu vyplynulo, že studenti s dětmi jsou studenti kombinovaného studia. Jejich vyšší úspěšnost může být způsobena tím, že pracují v oboru, některé oblasti obsahu učiva znají z praxe a jsou motivováni úspěšně studium dokončit vidinou lepší pracovní pozice. Podle nás by se univerzity měly zkrátka více zaměřit na podporu studentů s dětmi a pomoci jim nejen zřízením dětského koutku, ale například family friendly prostředím v knihovnách, stravovacích zařízeních, spolufinancováním bydlení v blízkosti univerzity, flexibilitou pedagogů v rámci organizace výuky apod. Vynaložené náklady se rozhodně několikanásobně vrátí v podobě kvalifikovaných absolventů a prestiže univerzity mající vysoký počet úspěšných studentů.

8. Závěr

Problematika zvládání péče o děti a studia je v posledních letech globálním problémem. Mnoho lidí kolem třiceti let se chce vzdělávat v rámci kariérního postupu a zároveň mít děti, jelikož jsou v nejproduktivnějším věku. Zejména ženy nechtějí mateřství odkládat, ale nemohou odložit ani studium, protože s věkem dochází k poklesu kognitivních funkcí. V České republice například oproti USA nejsou univerzity na tuhle překážku připravené. Když si do jakékoli databáze literatury zadáme heslo „rodičovství a studium“, vyhledáme velmi malé množství literatury a studií. V této oblasti vidím velké mezery. Univerzity by se měly zaměřit na analýzu potřeb studentů i uchazečů s dětmi a podle toho zřídit podpůrná opatření, která by zajistila zvýšení úspěšnosti těmito studentům. Tato opatření by přinesla úlevu i prarodičům a partnerům studentů, kteří jsou nuceni vybírat si v práci dovolenou. Zároveň by se na toto téma měli zaměřit odborníci v oblasti psychologie, pedagogiky a ekonomie. Lidé by měli být více informováni o problematice a o strategiích a možnostech, jak tuto problematiku zvládat. Existují zaměstnání, kam si rodič může vzít dítě s sebou, ale jedná se o neefektivní řešení, jelikož dítě může působit jako rušivý element pro okolí a rodič se plně nemůže soustředit na práci.

Když jsme srovnávali počet neúspěšných studií na českých univerzitách s dětským koutkem a bez koutku, počet neúspěšně ukončených a přerušovaných studií byl pouze o malé procento vyšší u univerzit s podpůrnými opatřeními. Samozřejmě to nemusí znamenat, že jde o výsledek působení podpůrných opatření. To bychom museli provést mezi studenty další výzkum. Co se týká výzkumu, příště by bylo vhodné provést stratifikovaný výběr respondentů v rámci jednotlivých fakult a vyfiltrovat ty, kteří mají děti starší šesti let. Pozornost bychom věnovali i uchazečům o studium. Navrhovali bychom zřídit na stránkách univerzity informační sekci pro studenty s dětmi, která by je motivovala ke studiu.

Vzdělávání se stává čím dál přístupnější všem lidem, podporujeme studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, studenty z jiného kulturního prostředí, se zdravotním postižením apod. Z toho vyplývá, že umíme vytvořit podporující vzdělávací politiku. Proč tedy nástroje vzdělávací politiky nezaměříme na studující rodiče? Podpůrná opatření by studenti i zaměstnanci jistě uvítali nejen v prostorách univerzity, ale i v knihovnách a stravovacím zařízení. Nabízí se také možnost spolufinancovaného rodinného bydlení v blízkosti univerzity. Také zaměstnavatelé by se měli soustředit na podporu zaměstnanců s dětmi ve formě podnikových zařízení a koutků. Náklady, které univerzity či firmy do

opatření vloží, se mnohonásobně vrátí v podobě zkušených a úspěšných zaměstnanců a kvalifikovaných absolventů.

ZDROJE

1. Literární

BENEŠ, Milan. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-40-8.

BENEŠOVÁ, Jana; DUSCHKOVÁ, Věra; SULOVSÁ, Ivana. *Stříhněte si originální zaměstnanecký benefit*. Liberec: Centrum Kašpar, 2015. ISBN 978-80-905552-8-0.

BERTL, Ivan. *Kapitoly o vzdělávání dospělých*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2014. ISBN 978-80-7414-723-4.

BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Studují spolu: vzájemné učení mezi vysokoškolskými studenty kombinovaných studií a možnosti jeho podpory*. Brno: Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9913-5.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: 2012. ISBN 978-80-247-3008-0

DVOŘÁKOVÁ, Miroslava. *Úvod do evaluace a hodnocení ve vzdělávání dospělých pro andragogy: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3542-8.

GILBERT, Guy. *Rodina: poklad naší doby*. Přeložila Jaroslava FEJKOVÁ. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1330-7.

GREGORA, Martin; KROPÁČKOVÁ, Jitka. *Vývoj batolete*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5085-9

HORA, Ondřej; SIROVÁTKA, Tomáš. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.

JUKLOVÁ, Kateřina. *Pomoci uspět na vysoké škole: manuál pro vysokoškolské poradce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 63 s. ISBN 978-80-7435-164-8.

KŘÍŽÍKOVÁ, Alena. *Pracovní dráhy žen v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-054-4.

KUBÍKOVÁ, Kateřina.; BOHÁČOVÁ, Aneta; PAVELKOVÁ Isabella; ŠTECH , Stanislav. *Příčiny (ne)úspěchu na vysoké škole*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3165-5.

- MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-615-5.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: Průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4806-1.
- POKORNÝ, Martin. *Založení dětského koutku na univerzitě, aneb, Rodičovství a studium v příbězích: možnost studia i pro rodiče s dětmi, projekt First steps - Day Care Centre, prováděcí studie*. Ostrava: Institut inovace vzdělávání, Centrum pro znevýhodněné studenty Slunečnice, Ekonomická fakulta, VŠB TU, 2009. ISBN 978-80-248-1956-3
- RYDVALOVÁ, Renata; JUNOVÁ, Blanka. *Jak sladit práci a rodinu: -a nezapomenout na sebe*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3578-8.
- SKORUNKOVÁ, Radka. *Intelligence a studijní úspěšnost ve vysokoškolském vzdělávání*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2016. ISBN 978-80-7435-651-3.
- SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4054-6.
- SOBOTKOVÁ, Daniela; DITTRICHOVÁ, Jaroslava. *Vývoj a výchova děťátka do dvou let*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3304-3
- SOURALOVÁ, Adéla. *Péče na prodej: jak se práce z lásky stává placenou službou*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8651-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999, ISBN 80-7184-803-4.
- VETEŠKA, Jaroslav. *Úvod do teorie vzdělávání dospělých a andragogiky*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2017. ISBN 978-80-7561-073-7.
- VLK, Aleš; DRBOHLAV, Jakub; FLIEGL, Tomáš; HULÍK, Vladimír; STIBUREK, Šimon.; ŠVEC, Václav. *Studijní neúspěšnost na vysokých školách: teoretická východiska, empirické poznatky a doporučení*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. Studie. ISBN 978-80-7419-248-7.

2. Elektronické

BROWN, Virginia; NICHOLS, R. Tracy. Pregnant and Parenting Students on Campus: Policy and Program Implications for a Growing Population. Educational Policy. Educational policy. [online]. Sage journals, 2012. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0895904812453995> [citováno 2023-10-01]

CARLINER, Jessie; EVERALD Laura. Playtime at Robarts Library. Opening a family-friendly study space at the University of Toronto [online]. College & Research Libraries, 2019. Dostupné z: <https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/17586/19388> [citováno 2023-10-01]

KEYES, Kelsey. Welcoming Spaces: Supporting Parenting Students at the Academic Library. [online] ScienceDirect, 2017 Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S009913331730143X> [cit. 2023-01-18].

MCCARTHY, Claudine. Offer on- campus family housing to attract, support parenting studente. [online]. Willey, 2020. ISSN 2155644X. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/nsr.30680> [citováno 2023-01-18].

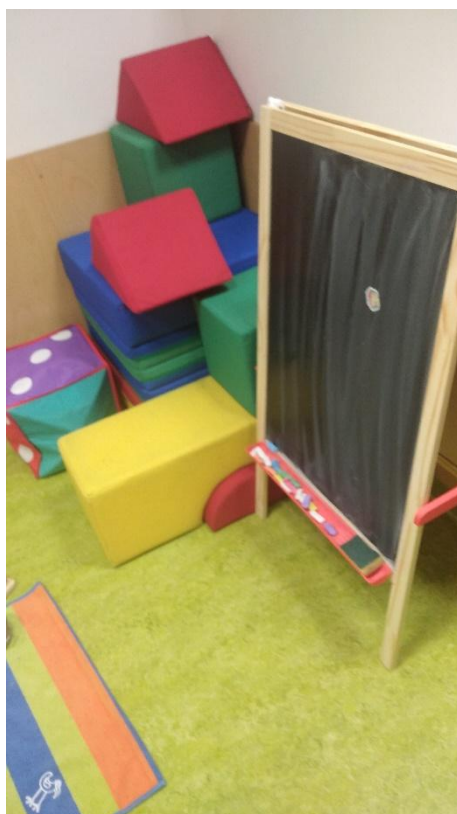
MEEHAN, Mary. ‘College Students Step Up to Help Student Mothers’, Human Life Review. [online]. Human Life Review, 2015. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=asn&AN=112210587&lang=cs&site=eds-live> [citováno 2023-10-01].

Základy statistiky vysokých škol 2001 až 2022, 2022 [online]. MŠMT. Dostupné z: https://statis.msmt.cz/statistikyvs/prohlizece.aspx?fbclid=IwAR3HE_aEmBR02WcuT1xu-JRvL9WggV--wgiq9Pqrm7qNR6pwyJ-Vj4k8KKI [citováno 2023-10-03].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014. REKVALIFIKAČNÍ PROGRAM. Chůva pro dětské koutky (69-018-M). [online]. MŠMT. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/34897_1_1/ [citováno 2023-10-08].

PŘÍLOHY

Příloha č1: Dětský koutek na filozofické fakultě UK

Příloha č. 3 Dotazník k pilotnímu výzkumu

Dětský koutek na PdF Univerzity Palackého v Olomouci

Uvítali byste na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci dětský koutek s hlídáním? *

Ano
 Ne

Pokud ano, na kolik hodin denně byste odhadem dětský koutek s hlídáním potřebovali?

3-5 hodin
 5-7 hodin
 8 hodin a více

Pokud zvážíte své finanční možnosti, jaká by pro vás byla optimální cena hlídání za hodinu?

Příloha č.4 Dotazník k hlavnímu výzkumu

Vliv rodičovství na studijní úspěšnost

Dobrý den, jmenuji se Klára Schneiderová, jsem studentka oboru Vychovatelství na univerzitě Palackého. Tímto Vás žádám o vyplnění dotazníku k bakalářské práci. Dotazník je určen pro rodiče i pro bezdětné. Cílem je zjistit zda je rodičovství překážkou ve studiu. Výsledky výzkumu budou případným iniciačním faktorem pro vybudování dětského koutku n univerzitě Palackého. Dotazník je anonymní, odpovědi budou použity jen pro účely méj práce. Děkuji předem za vyplnění!

Jaké je Vaše pohlaví? *

Muž
 Žena

Jakou formu studia máte? *

Kombinovaná
 Prezenční

Máte děti? *

- Ano
 Ne

Pokud ano, kolik dětí máte? (napište číslo)

Máte alespoň jedno dítě ve věku do 4 let? *

- Ano
 Ne
 Vůbec nemám děti

Pokud máte dítě do 4 let, jste primárním pečovatelem? (osobou která je s dítětem doma v rámci mateřské/rodičovské dovolené) *

- Ano
 Ne
 Nemám děti

Jakým způsobem řešíte hlídání? *

- Partner
 Prarodiče či někdo z rodiny
 Dětská skupina
 Chůva na hlídání
 Beru dítě do školy/práce
 Školka
 Dětský koutek zřízený zaměstnavatelem pro děti zaměstnanců
 Nemám děti

Jaký je Váš aktuální studijní průměr za minulý rok 2022/2023? (průměr za daný rok najdete ve Stagu v sekci Moje studium v horní části)

*

Kolik hodin výuky průměrně máte týdně? *

Jaká je Vaše průměrná absence ve škole, respektive kolik hodin týdně chybíte? (napište číslo) *

Bývají častým důvodem absencí problémy spojené s dětmi ? (například nemoc dítěte) *

- Ano
- Ne
- Nemám děti

Pokud jsou důvodem vašich absencí problémy s péčí o děti, co konkrétně? *

- Nemám hlídání
- Dítě je nemocné
- Zavřená školka
- Nestihnu vyzvednout dítě ze školky/skupiny
- Jiný důvod
- Nemám děti

Pokud máte jiný důvod viz výše, prosím uveďte:

Kolikrát jste poslední rok opakoval/a zkoušku z předmětu/více předmětů *

- Vůbec neopakovala
- 1x
- 2x
- 3x
- 4x
- 5x
- Více než 5x

Pokud jste opakoval/a více než 5x, vypište prosím kolikrát:

Byly důvodem opakování předmětu problémové situace spojené s péčí o dítě? *

- Ano
- Ne
- Nemám děti

Jak byste ohodnotil/a vstřícnost a přístup pedagogů co se týká dětí (například možnost náhradního termínu zkoušky, když dítě onemocní)? *

Nemám děti	Respektující	Spíše
respektující	Spíše
nerespektující	Nerespektující
☐	☐	☐	☐	☐

Uvítali byste na univerzitě Palackého dětský koutek s hlídáním?

- Ano
- Ne

Jak vnímáte studium s dítětem? Popište pár větami (pokud nemáte děti, napište nemám): *

Jak náročné je pro Vás skloubit děti a studium? *

Nemám děti	Snadné	Méně
snadné	Dá se to
zvládnout	Obtížné	Velmi
obtížné
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jak Vás omezuje péče o děti v oblasti studia? *

- Nemám čas se učit -nemám hlídání
- Malá flexibilita termínů zkoušek a testů - kvůli dětem si musím zvolit ten co se mi nehodí
- Nemohu se dostavit na výuku kvůli péči o děti
- Jsem na výchovu dítěte sám/a
- Jiné
- Nemám děti

Pokud jste uvedl/a jiné, vypište prosím:

Pokud jste uvedl/a jiné, vypište prosím:

V jaké oblasti/oblastech Vás nejvíce omezuje studium *

- Sociální život
- Partnerský život
- Nemůžu trávit volný čas tak, jak chci
- Nemám čas na sport
- Současné zaměstnání a kariéra
- Jiné
- Nemám děti

Pokud jste uvedl/a jiné vypište prosím: